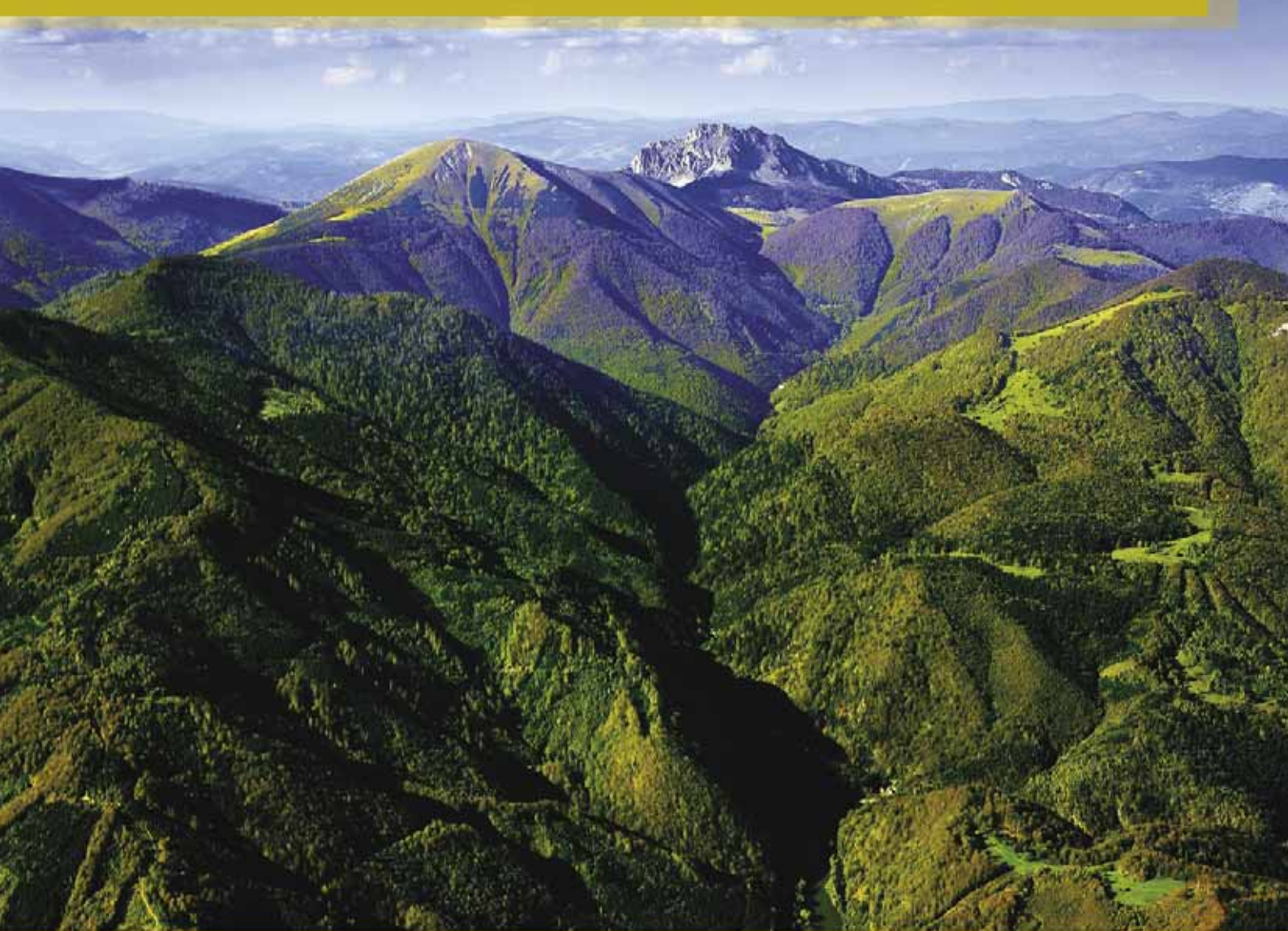

SLOVENSKÉ

3/2009
NEPREDÁNÉ

zahraníčié

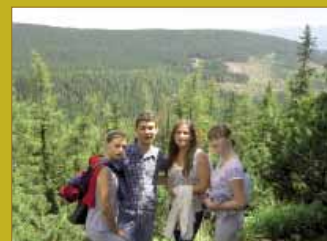
Krajanská nedeľa v Detve

Pozvánka do Žiliny

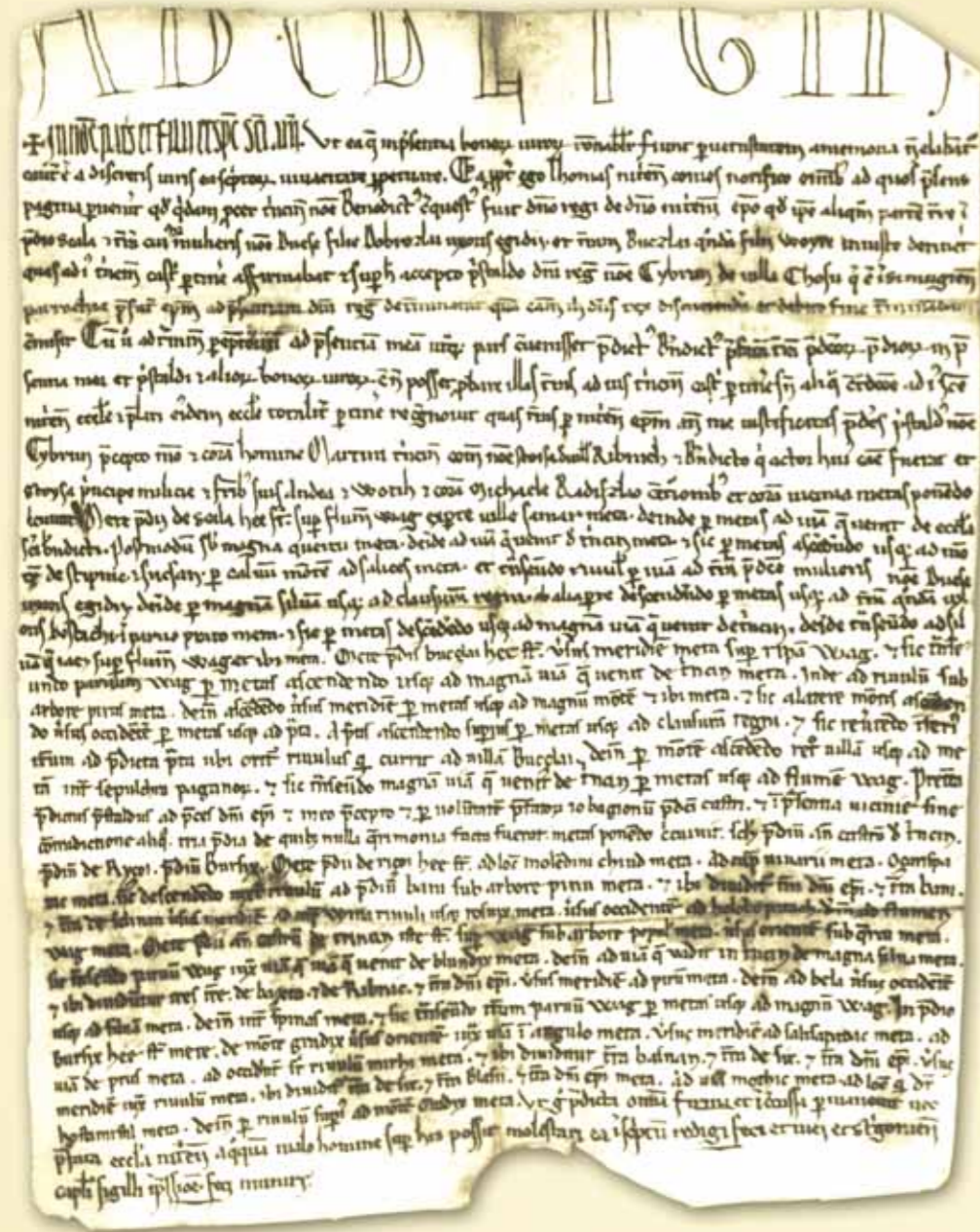

Letná škola žurnalistiky

Putovanie za poznáním

ČASOPIS ÚRADU PRE SLOVÁKOV ŽIJÚCICH V ZAHRANIČÍ

Mesto Žilina
Mesto zdravých nápadov

„Aby veci, ktoré sa rozväz-
ne urobia v prítomnosti
dobrých ľudí, nevypadli
z pamäti pre svoju staroby-
losť, obozretní muži oživujú
ich trvanie napísaním.“
Úryvok z najstaršej listiny
vzťahujúcej sa k Žiline,
v ktorej sa určili hranice ma-
jetkov v Trenčianskej stolici.

Prvá písomná zmienka
o území mesta Žilina je z ro-
ku 1208. V listine nitrian-
skeho župana Tomáša sa
spomína pod názvom „terra
de Selinan“ (zem Žiliňany).
Jubileum 800. výročia prvej
písomnej zmienky oslávila
Žilina sériou kultúrno-spo-
ločenských podujatí a oce-
nením najvýznamnejších
osobností mesta, ktoré sa
zaslúžili o jeho rozvoj.

Pečať mesta Žilina –
je okrúhleho tvaru, vyplňu-
je ju mestský erb. Po obvo-
de sa nachádza kruhopis,
ktorý sa začína krížikom
a nasleduje nápis SIGILLVM
CIVIVM DE ZILINA („pečať
mešťanostov zo Žiliny“),
príčom písmeno Z je písané
naopak. Vznik mestského
erbového pečatidla
a pečate siaha do konca
13. storočia.

www.zilina.sk

PRÍHOVOR

Drahí Slováci a Slovenky,

som rád, že sa Vám môžem prihovoriť prostred-
níctvom tohto významného časopisu rodákov
Slovenské zahraničie. Žilinský samosprávny kraj
sa v prvých októbrových dňoch stane hostite-
ľom a zároveň divákovi podujatia Dni Slovákov
žijúcich v zahraničí, na ktorom nám okrem

iného krajanstva ukážu, čo celé roky mimo domova uchovávali vo svojich
srdciach, vo svojich zvykoch a tradíciách. Mnohí Slováci žijúci v zahraničí sa
totiž doposiaľ cítia živými údmi slovenského národa a často pozitívne za-
sahujú aj do života Slovákov doma. Nie je to tak len v súčasnosti. To, že sa
môžeme tešiť zo slovenskej štátnosti, je aj zásluhou zahraničných Slovákov,
ktorých dejiny sú integrálnou súčasťou slovenských dejín.

Vďaka Vám, všetkým organizáciám a spolkom sa aj ďaleko za hranicami
Slovenska mohli a môžu tamojší Slováci lepšie adaptovať v cudzom prostre-
dí. Komunita, ktorú v zahraničí vytvárate, im poskytuje istotu a ochranu.
Tiež som mal možnosť pochopiť počas svojich štúdií v Anglicku a Dánsku,
akú veľkú úlohu zohráva stretnúť v cudzine ľudí hovoriacich rovnakou
rečou, ktorí „sú od nás“ a zároveň robia dobré meno Slovensku. Cudzinci
tak prostredníctvom nich môžu spoznávať ducha slovenského národa,
oboznamovať sa s našou kultúrou bez toho, aby vycestovali. Na druhej
strane sú mnohí inšpirovaní a rozhodnutí navštíviť naše slovenské končiny.

Vždy s radosťou uvítame a pohostíme aj našich krajanov. Niektorí prídu
už na známe miesta, iní ešte len prvýkrát spoznajú krajinu svojich starých
mám a otcov. Myslím si, že Žilinský kraj je bohatou studnicou histórie
Slovákov, do ktorej stojí za to načrieť. Svedčia o tom skvosty ľudovej
architektúry s unikátnymi maľovanými drevenicami v Čičmanoch, s histo-
rickou lesnou úvražtovou železničkou vo Vychylovke, aj nemí svedkovia na
skalnatých bralách – hrady Strečno, Likava i klenot Slovenska – Oravský
hrad, ktorý získal toto ocenenie od Slovenskej agentúry pre cestovný ruch.
Okrem prírodných krás, akými sú jaskyne i vrchy na Liptove, sa oplatí uve-
domiť si tiež beh času pod najpresnejším a jediným orlojom na Slovensku
v Starej Bystrici či navštíviť najstaršiu knižnicu u nás v Martine. Je toho
omnoho viac, čo si zaslúži pozornosť.

Verím, že každý navrátiaci sa Slovákov pocíti čo najsrdečnejšiu atmosféru do-
mova. Želám Vám, aby ste cítili spätosť s koreňmi predkov a živili ich odkaz
nevzdávať sa domoviny. Dúfam, že Žilinský kraj so všetkým, čo ponúka,
bude miestom stretnutia, kde sa neustále udržiavajú putá medzi nami
Slovákmi.

Juraj Blanár
predseda Žilinského
samosprávneho kraja

OBSAH

2-3 ■ AKTUALITA
Dni Slovákov žijúcich v zahraničí 2009

4-5 ■ PREDSTAVUJEME
Mesto Žilina a mesto Martin

6-7 ■ ROZHOVOR
S profesorom Františkom Vnukom

8-9 ■ KULTÚRA
35. Krajanská nedeľa v Detve

10-11 ■ UMENIE
Život a dielo Rudolfa Dilonga

12-13 ■ ZO SVETA
Zo života Slovákov vo svete

14-17 ■ ZO ŽIVOTA
Putovanie za poznaním
Letná škola žurnalistiky

18-19 ■ POZVÁNKA
Do Skalice

20-21 ■ OSOBNOSŤ
Ferko Urbánek

22-23 ■ JESENNÁ POZVÁNKA
Liptov – pohľadenie čistou prírodou

24-27 ■ JUBILANTI

28 ■ FRAZEOLÓGIA
Chlieb náš každodenný

29 ■ ÚSZZ INFORMUJE
Kalendárium

SLOVENSKÉ zahraničie

Slovenské zahraničie

3/2009, ročník XIII., nepredajné
Casopis Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí

Adresa redakcie: Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí
Radlinského 13, 817 80 Bratislava 15, Slovenská republika
Vydavateľ: Astor Slovakia, s. r. o., Benediktoho 5, 811 05 Bratislava, SR
Tel.: +421 2/52 44 43 74
E-mail: astor.slovakia@stonline.sk
Riaditeľka vydavateľstva: Beáta Kolníková
Šéfredaktor: Vladimír Dobřík
Tel.: +421 2/57 20 05 23, fax: +421 2/57 20 05 55
E-mail: vladimir.dobrik@uszz.gov.sk
Redakčná rada: Ján Bábik, Ľubica Bartaláková, Mojmir Benža, Vilma Privarová,
Ján Sand, Ľubomír Šišák

Autori príspevkov: Juraj Blanár (1), Dária Vršanská (2. obálka, 4), Vladimír Dobřík,
Ľubica Bartaláková (2 - 3, 8 - 9, 29), Jozef Petráš (5), Pavol Hudík (6 - 7, 10 - 11),
Iveta Baloghová (12 - 13, 14 - 15), Ján Sand (16 - 17), Ľudovít Barát, Martina
Sebelová (18 - 19), Ján Bábik (20 - 21), Anna Konečná, Marta Jančoková,
Jozef Karika (22 - 23), Jana Skladaná (28), Izabela Pažitková (29)

Jazyková úprava: Iveta Baloghová, Daniela Števková

Foto na obálke: Jaroslav Velička, Horné Považie

Fotografie: Dana Mahútová, archív TIK mesta Žilina (2. obálka, 4), Ľubo Bechný,
Vladimír Štepánek (4), archív mesta Martin (5), z archívu Františka Vnuka (6 - 7),
Vladimír Linder (8 - 9), z archívu literatúry a umenia SNK v Martine (10 - 11, 20 -
21), Branislav Králik, Teodor Pasternak (16 - 17), archív mesta Skalica (18 - 19),
Gabriel Lipták, archív mesta Ružomberok (22 - 23), zo zbierok SNG (28), Ctibor
Bachratý (29), SACR (30)

Grafická koncepcia: Eva Vavřincová

Grafická úprava: Besyx grafické štúdio, s. r. o.

Tlač: Sineal, s. r. o.

Registračné číslo: EV 633/08 MK SR, ISSN 1335-4396

Distribúcia: Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí

Objednávky: vladimir.dobrik@uszz.gov.sk

Fax: +421 2/57 20 05 55, e-mail: uszz@uszz.gov.sk

www.uszz.sk

Preberanie, znovupublikovanie alebo rozširovanie ktorejkoľvek časti časopisu sa povoľuje
výhradne so súhlasom redakcie. Nevyžiadané rukopisy redakcia nevracia.

Dni Slovákov žijúcich v zahraničí 2009

Prejavom vyspelosti každého národa je úcta k národným znakom, národným prejavom a pestovanie národnej hrdosti v príslušníkoch svojho etnika. Slovenská republika tým, že Slovákov žijúcich v zahraničí uznáva a rešpektuje ako integrálnu súčasť slovenského spoločenstva, vyjadruje svoj vzťah k ich minulosti i súčasnému životu.

Zámerom *Dní*, ktorých gestom a hlavným organizátorom je Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí, je poukázať práve na toto existujúce a živé prepojenie medzi Slovákami na Slovensku a Slovákami na celom svete, skonkretizovať predstavu o nich obyvateľom miest a obcí Slovenska, vytvoriť medzi nimi putá, posilniť ich spolupatričnosť a zachovať túto väzbu ako odkaz aj pre nasledujúce generácie. Zámerom *Dní* je tiež obojstranné pôsobenie. Ide tu najmä o snahu rozšíriť obzor Slovákov žijúcich na Slovensku o poznanie života Slovákov v zahraničí a zároveň povzbudiť príslušníkov slovenských menšín a komunit žijúcich v zahraničí pri upevňovaní vzťahov s krajinou ich predkov a jej jednotlivými regiónmi. Podujatie nesie v sebe aj tretí rozmer. Vytvára možnosti pre zblížovanie Slovákov roztrúsených po celom svete a k upevňovaniu

citového i rozumového vzťahu najmladšej generácie krajanov k Slovensku.

Dni Slovákov žijúcich v zahraničí (predtým pod názvom Dni zahraničných Slovákov) majú už svoju šesťnásťročnú tradíciu. Ich realizácia v jednotlivých regiónoch Slovenska v spolupráci s vyššími územnými celkami (Bratislavský, Nitriansky, Banskobystrický, Trnavský), s mestskými a obecnými úradmi, regionálnymi osvetovými strediskami mala v minulých rokoch mimoriadne úspešný priebeh a veľkú ohlas.

Tohtoročné *Dni Slovákov žijúcich v zahraničí 2009* sa uskutočnia v Žilinskom a Bratislavskom samosprávnom kraji v dňoch 1. – 5. októbra. Hlavnými spoluorganizátormi sú Žilinský a Bratislavský samosprávny kraj, ďalšími spoluorganizátormi sú mesto Žilina a mesto Bratislava. Na organizovaní jednotlivých podujatí sa podieľajú aj osvetové strediská, mestské knižnice a ďalšie kultúrne inštitúcie. Ich organizátori sa tento rok zamerali na prezentáciu kultúry a života

Slovákov v krajinách západnej Európy, teda tých európskych štátov, ktoré prijali slovenských emigrantov v rôznych emigračných vlnách (Belgicko, Francúzsko, Nemecko, Rakúsko, Švajčiarsko, Taliansko, Švédsko, Nórsko, Dánsko, Veľká Británia, Írsko).

Slováci žijúci na území týchto krajín sú potomkami vysťahovalcov sociálnej emigrácie medzivojnového obdobia (Francúzsko, Belgicko), patria tu predstavitelia politickej emigrácie z rokov 1945, 1948, 1968 (Nemecko, Rakúsko, Švajčiarsko, Taliansko, Švédsko, Nórsko, Dánsko) a tiež Slováci, ktorí odchádzali za prácou alebo na štúdium po roku 1989 (Veľká Británia, Írsko atď.). Z ich radov vyšli významné osobnosti v oblasti literatúry, vedy, techniky i umenia, ktoré sa hlásia k slovenským koreňom a zároveň obohacujú svojimi vedomosťami a schopnosťami krajiny, v ktorých žijú. Na *Dňoch Slovákov žijúcich v zahraničí 2009* sa predstavujú súčasní predstavitelia ich umeleckého života. Program obsahuje pestrú paletu prezentácií z rôznych oblastí kultúrneho, spolkového i národného života, ako napríklad galakonzerty, umelecké a dokumentárne výstavy, prezentácie knižnej tvorby a krajskej tlače, besedy s predstaviteľmi krajských spolkov a pod.

ŠTVRTOK 1. 10. 2009

16.00 hod.

VISIONART – Otvorenie výstavy obrazov slovenského výtvarného umelca z Mnichova Martina Juraja Oscitého Galéria Slovenského rozhlasu, Mýtna 1, Bratislava
V kultúrnom programe vystúpi operný spevák Ivan Ožvát. Výstava bude otvorená denne okrem soboty a nedele do 21. 10. 2009.

PIATOK 2. 10. 2009

15.30 hod.

Otvorenie výstavy *Noviny a časopisy Slovákov žijúcich v západnej Európe*
Výstava potrvá do 23. 10. 2009.

Krajská knižnica v Žiline, A. Bernoláka 47

16.00 hod.

Beseda s predstaviteľmi spolkov, redaktormi a publicistami, Slovákami žijúcimi v krajinách západnej Európy
Krajská knižnica v Žiline, A. Bernoláka 47

18.00 hod.

Výstava kníh exilovej literatúry a stretnutie so žilinskými matičkami a členkami Živeny
Dom Matice slovenskej, Hollého 11, Žilina

SOBOTA 3. 10. 2009

19.00 hod.

Galakonzert sólistov a umeleckých skupín Slovákov žijúcich v zahraničí
To je zem, čo v srdci mám

Réžia: Martin Kákoš
Účinkujúci sólisti: Olivier de Cordemoy, klavír (Francúzsko); Mariana Tordjman-Gajdošová, Christine Waegman, husle, spev a akordeón (Francúzsko); Daniel Compagnon, fujara (Francúzsko); Jozef Ivaška, spev (Rakúsko); Alexander Žemla, prednes poézie (Švajčiarsko); Naďa Hammarberg-Kristeková, Maria Hjalmarsen a Hans Wigren, prednes poézie (Švédsko); Anna-Katarína Schatzlová so synom Patrickom, spev (Švédsko); Elena Cengelová Carina, gitara, spev (Taliansko)
Skladba hudobného skladateľa Pavla Šimaia (Švédsko) *Signály* v podaní umelcov: Igor Fábera, hoboj; Ján Slávik, violončelo; Daniela Varínska, klavír (Slovensko)
Folklórne súbory: FS Li Tchena (Bel-

gicko), FS Ostroha (Írsko)
Počas galakonzertu **výstava obrazov** výtvarníčky Jarmily Šimaiovej-Diviškovej (Švédsko)
Slovenské komorné divadlo Martin (Národný dom), Divadelná 1, Martin

NEDELA 4. 10. 2009

19.00 hod.

Galakonzert sólistov a umeleckých skupín Slovákov žijúcich v zahraničí
To je zem, čo v srdci mám
Réžia: Martin Kákoš
Účinkujúci sólisti: (pozri sobota 3. 10.)
Počas galakonzertu **výstava obrazov** výtvarníčky Jarmily Šimaiovej-Diviškovej (Švédsko)
Divadlo Aréna, Viedenska cesta 1, Bratislava

Dni Slovákov žijúcich v zahraničí 2009
venované Slovákom žijúcim v krajinách západnej Európy
(Belgicko, Dánsko, Francúzsko, Írsko, Nemecko, Nórsko, Rakúsko, Švajčiarsko, Švédsko, Taliansko, Veľká Británia)

1. – 5. 10. 2009
Bratislava – Žilina – Martin

Hlavný organizátor:
Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí

Hlavní spoluorganizátori:
Bratislavský samosprávny kraj
Žilinský samosprávny kraj

Spoluorganizátori:
Mesto Žilina
Krajská knižnica v Žiline
Dom Matice slovenskej v Žiline
Slovenské komorné divadlo Martin
Kysucké múzeum v Čadci

ŠTVRTOK 1. 10. 2009
16.00 hod.
VISIONART – Otvorenie výstavy obrazov slovenského výtvarného umelca z Mnichova Martina Juraja Oscitého Galéria Slovenského rozhlasu, Mýtna 1, Bratislava
V kultúrnom programe vystúpi operný spevák Ivan Ožvát. Výstava bude otvorená denne okrem soboty a nedele do 21. 10. 2009.

PIATOK 2. 10. 2009
15.30 hod.
Otvorenie výstavy *Noviny a časopisy Slovákov žijúcich v západnej Európe*
Výstava potrvá do 23. 10. 2009.
Krajská knižnica v Žiline, A. Bernoláka 47.

SOBOTA 3. 10. 2009
19.00 hod.
Galakonzert sólistov a umeleckých skupín Slovákov žijúcich v zahraničí
To je zem, čo v srdci mám

NEDELA 4. 10. 2009
19.00 hod.
Galakonzert sólistov a umeleckých skupín Slovákov žijúcich v zahraničí
To je zem, čo v srdci mám

ŽILINA

mesto zdravých nápadov

ŽILINA – 800 rokov od prvej písomnej zmienky o meste nám nechalo jasný odkaz pre súčasnú generáciu – Žilina, mesto zdravých nápadov. Metropol severozápadného Slovenska na sútoku troch riek Váhu, Kysuce a Rajčianky je štvrtým najväčším mestom Slovenskej republiky. Je sídlom Žilinského samosprávneho kraja a lídrom euroregiónu Beskydy.

ktorá je partnerským mestom Žiliny. Súčasťou festivalu je aj seminár s odborníkmi na tému „Starší ľudia v krajinách EÚ“. Hlavní organizátori sú mesto Žilina, Klub seniorov Priatelia a Fórum pre pomoc starším.

Väčšina podujatí v meste sa odohráva v historickom jadre a srdci mesta na Mariánskom námestí, ktoré je zapísané v Žilinskej knihe v roku 1464 s pomenovaním rínok. Jedinečné námestie svojho druhu na Slovensku, ktoré má štvorcový pôdorys a po celom obvode arkády, bolo v roku 1987 vyhlásené za Mestskú pamiatkovú rezerváciu. Žilina sa môže pochváliť aj jednou z najdlhších peších zón na Slovensku s množstvom štýlových kaviarničiek a reštaurácií.

V poslednom období vzrastá záujem o mesto ako o centrum seminárneho a konferenčného cestovného ruchu a spolu s regiónom Horné Považie tvorí zaujímavú turistickú destináciu.

Turistická informačná kancelária (TIK) mesta Žilina ponúka celoročne netradičné prehliadky mesta.

Historický okruh Alexandra Lombardiniho. Čo by ste povedali na netradičnú hodinu dejepisu? Vaším sprievodcom bude osobne autor prvých slovenských dejín mesta Alexander Lombardini. Prevedie vás zákutiami histórie mesta...

Rozprávkový okruh pre deti a dospelých. Chcete sa dozvedieť nielen známe historické fakty o Žiline, ale aj tie, ktoré sa pohybujú v rovine domnienok, tvrdení, úvah či povestí? Tak prijmite pozvanie žilinskej pani Klementínky...

Prehliadka podzemných priestorov pod Kláštorom kapucínov. Mariánske námestie je opradené mnohými legendami. Jedna z nich hovorí o prepojení objektov na námestí tajnými podzemnými chodbami...

Prevádzka Trixi mobilu. Moderná verzia ázijskej rikše pre vodiča a dvoch pasažierov, ktorá vás v každom počasí prevezie centrom Žiliny a prostredníctvom výkladu vodiča a krátkych zastavení spoznáte to najlepšie z nášho mesta.

TURISTICKÁ INFORMAČNÁ KANCELÁRIA MESTA ŽILINA
TOURIST INFORMATION OFFICE ŽILINA
Republiky 1, 010 01 ŽILINA
Tel.: +421 (0) 41 723 31 86, GSM: +421 (0)907 845 567
E-mail: info@tikzilina.sk
www.tikzilina.sk

1. Hlinkovo námestie / 2. XV. Staromestské slávnosti – primátor Ivan Harman odovzdáva kľúče od mesta komediantom
3. Mariánske námestie / 4. Historický okruh Alexandra Lombardiniho / 5. Gotický portál v podzemných priestoroch pod Kláštorom kapucínov. / 6. Trixi mobil (nová verzia ázijskej rikše)

Martinu a samotnému Turcu, perle Západných Karpát, jedinečná kombinácia prírodných a historických predpokladov udelila do vienu danosti pre rozvoj turistického ruchu. Na jednej strane sú tu sústredené monumenty pripomínajúce históriu slovenského národa, na strane druhej nádherné zákutia Veľkej a Malej Fatry vytvárajúce ojedinelý prírodný útvar pomenovaný ako „Turčianska záhradka“.

MARTIN

národné kultúrne centrum Slovákov

Medzinárodné a národné kultúrne podujatia, ako sú Scénická žatva, Prehliadka divadelných súborov Dotyky a spojenia, Turčianske slávnosti folklóru, Kultúrne leto a mnohé iné, vytvorili v Martine pomyselné pódium, ktoré prináša radosť a kultúrne vyžitie pre domácich i zahraničných návštevníkov.

V poslednom čase nastal aj rozmach v oblasti hotelierstva a poskytovania reštauračných služieb. Niektoré hotely boli zrekonštruované a rovnako sa rozrástol počet viachviezdičkových hotelov. Mesto Martin slúži aj ako učebnica dejepisu. Približne na 1 km² si návštevník môže prezrieť také míľniky našich dejín, ako sú Memorandové námestie, 1. a 2. budova Matice slovenskej, Národný dom, Slovenské národné literárne múzeum,

Národný cintorín, Slovenské národné múzeum a mnohé ďalšie. Využívajú to najmä školské zájazdy, kde študujúca mládež získava vedomosti prostredníctvom názorných ukážok od vyškolených sprievodcov. Rozrástol sa aj počet cyklotrás, rieka Turiec priťahuje vodákov, Martinské hole poskytujú výborné podmienky pre zimné športy, a tak sa región Turiec vďaka svojej ponuke stáva lákadlom pre turistov na viacdňové pobyty.

MARTIN

www.martin.sk

1. Budova Národného domu – sídlo Slovenského komorného divadla.
2. Rímskokatolícky Kostol svätého Martina z druhej polovice 13. storočia je najstaršou zachovanou budovou a podľa patrocínia kostola dostalo meno aj mesto Martin
3. V budove bývalej Tatrabanky prijala Slovenská národná rada v roku 1918 Deklaráciu národa slovenského
4. Múzeum Martina Benku
5. Zrekonštruovaná pešia zóna sa stala priestorom pre kultúrne podujatia v každom ročnom období

V minulom čísle časopisu Slovenské zahraničie (2/2009) ma upútala reportáž Slováci v Austrálii. Chýbala mi v nej však zmienka o slovenskom historikovi Františkovi Vnukovi (* 8. apríla 1926 v Červenom Hrádku), ktorý v roku 1949 emigroval, od roku 1950 žil v Austrálii, tam doštudoval na South Australian Institute of Technology v Adelaide, kde potom aj pracoval. V rokoch 1955 – 1960 študoval históriu. Pracoval v spolkoch slovenských katolíckych emigrantov v Austrálii. Od roku 1970 pôsobil v Svetovom kongrese Slovákov. Po návrate do vlasti prednášal na bratislavskej bohosloveckej fakulte, dnes je vedeckým pracovníkom Historického ústavu Matice slovenskej. Jeho názory na existenciu Slovenskej republiky z rokov 1939 – 1945 a jej predstaviteľov sú iné, aké ponúkala socialistická historiografia, ale aj jej pokračovatelia. Kvalifikujú ho ako človeka, ktorý „vo svojich dielach odsudzuje Slovenské národné povstanie, vyjadruje kladný postoj k vojnovému slovenskému štátu, má kritický postoj k Česko-Slovensku“. Možno s tým súhlasit s podstatnou pripomienkou, že F. Vnuk svoj priklon k slovenskej štátnosti podopiera faktmi, ponúka ich vo svojich knihách v snahe odkliať „trinástu komnatu“ a na rozdiel od svojich oponentov sa snaží dodržiavať zásadu *audiatur altera pars* – nech je vypočutá aj druhá strana!

Doma i u protinožcov

Hovoríme s historikom a publicistom profesorom Ing. Františkom VNUKOM

Pán profesor, dostali ste sa do sporov s viacerými historikmi, ktorí – ako vravíte – „sa ťažko dištancujú od názorov, ktoré kedysi presadzovali a za ktoré dostávali diplomy, vyznamenania a pozície“. Svoj základný postulát formulujete spolu so Štúrom (*Dedičstvo otcov*, 1991, s. 39): „... musíme sa raz navždy vymaniť spod neznesiteľného cudzieho jarma a získať si štátnu samostatnosť...“ Túto tézu podopierate myšlienkou: „Byť – i keby to bolo spojené aj s problémami a ťažkosťami – je vždy viac ako nebyť.“ Jej podstatu napokon vyjadrujete v názve knihy o Alexandrovi Machovi *Mať svoj štát znamená život* z roku 1987.

Život ľudí i spoločnosti neurčuje prítomnosť, ale minulosť. Je preto dôležité, aby človek i spoločnosť svoju minulosť správne poznali, pravdivo a citlivo ju vysvetľovali a s úctou v jej tradíciách pokračovali. Stará, ale ešte stále platná zásada

hovorí, že história je učiteľkou života, ale len pre tých, ktorí rešpektujú jej učenie. Človek i spoločnosť si svoj vzťah k minulosti musia vytvoriť nie na základe cudzieho, ale svojho úsudku a pod zorným uhľom vlastných záujmov. Inými slovami, nesmú podľahnúť vplyvom

cudzích ideológií, ani tlaku vonkajších mocenských záujmov. Na rozdiel od našich domácich historikov ja som si filozofiu našich dejín vytváral v cudzom liberálno-demokratickom prostredí. Nebol som vystavený nijakému ideologickému alebo mocenskému vplyvu. Študoval som ju na univerzite európskeho typu a vzorom mi boli príklady iných národov – malých, väčších i veľkých. Videl som, ako si ony históriu píšu a interpretujú, v čom vidia zmysel svojich dejín, ako hodnotia činnosť tých, čo tie dejiny vytvárali. A videl som – čo okrem niektorých kolegov na Slovensku nikde nikomu netreba pripomínať – že každý národ, keď si uvedomí svoju identitu a dosiahne určitý stupeň politického vývoja, túži po tom, aby si mohol spravovať svoje veci sám. Nechce, aby to zaňho alebo v jeho mene robili druhí, aby mu jeho susedia či bratia – nech by sa už tváрили akokoľvek žižlivo – radili, nariaďovali alebo predpisovali, čo má robiť. Takto to zodpovedá prirodzenému poriadku, zmyslu pre spravodlivosť. Dnes môžeme povedať, že aj medzinárodnému právu. Taká je moja koncepcia slovenských dejín.

Životopis Andreja Hlinku, v ktorom ste dotvorili Sidorov portrét otca národa, vyšiel v edícii *Priblížiť sa k pravde* vydavateľstva THB, najnovšie vlni vo vydavateľstve Lúč. I v tomto diele pripúšťate „nedokonalosti“ tých, ktorých inak obdivujete. Bol názov tejto edície vo vašej tvorbe (spomeňme aspoň *Neuveriteľné sprisahanie – vojenské a politické akcie proti Slovenskej republike v roku 1944, Slovenská otázka na Západe v roku 1939 – 40, Slovensko v rokoch 1945 – 1948*) celoživotným krédom?

Áno, pravda je tá najsvätejšia povinnosť každého historika a publicistu. Preto som sa vždy usiloval riadiť sa postulátom, ktorý od verejných činiteľov vyžadoval rímsky klasik Marcus T. Cicero: *Ne quid falsi dicere audeat, ne quid veri dicere not audeat* (Historik nech sa neopováži povedať niččo falošné alebo zamlčať niečo pravdivé). V podobnom zmysle sa vyslovil aj pápež Lev XIII., keď otvoril a sprístupnil vatikánske tajné archívy historickému bádaniu: „Cirkev sa nesmie báť pravdy!“ Vo svojich prácach som nezakrýval chyby a nedostatky, ktoré by uberali na lesku legendárnym a kultom osobnosti opradeným postavám alebo udalostiam. Na druhej strane som neváhal zmeniť svoje názory a postoje, keď som nadobudol presvedčenie, že môj dovtedajší obraz nebol v niektorom ohľade správny alebo úplný. Naším historikom, ktorí sa ešte stále nevedia vymaniť spod zajatia svojej marxistickej a cudzordej minulosti, vyčítam práve to, že vedia veľmi náruživu artikulovať chyby a nedostatky napríklad prvej Slovenskej republiky (1939 – 1945), ale odmietajú pripustiť jej pozitíva

a jej nepopierateľný prínos vo vývoji národného povedomia a sebavedomia Slovákov.

Značná časť vášho diela (*Akcie K a R – Zásahy komunistického režimu proti reholiam v rokoch 1950 – 1956, Popustené putá, Pokus o schizmu – Katolícka cirkev v 20. storočí na Slovensku a vo svete*) korešponduje s tvorbou kardinála Korca (*Od barbarskej noci, Cirkev v dejinách Slovenska*). Chceli ste ho doplniť?

Práce kardinála Korca sa dotýkajú tej istej témy, ktorej som sa v poslednom čase venoval aj ja. Nevidím v tom však nič mimoriadne. On vtlčil svojim dielom pečať vlastnej osobnosti. Nikto by nemohol opísať históriu barbarskej noci aj jej následky tak verne a bezprostredne ako on, ktorý tieto neľudské zásahy komunistického režimu proti katolíckej cirkvi prežíval – ako sa hovorí – „na vlastnej koži“. Toto pole je však také široké, že je tam dostatok miesta pre celú légiu pracovníkov. Nezabúdajme, že katolícka cirkev najviac trpela pod komunistickým útlakom a bola jedinou inštitúciou, ktorú totalitný režim nemožno poraziť a podriadit ju svojej kontrole. Sága prenasledovania, ktorému bola vystavená, s príkladmi vernosti, hrdinstva a mučeníctva je takmer nevyčerpateľnou studnicou tém a námetov, ktoré naliehavo volajú po spracovaní. Naplňuje ma radosťou, keď vidím, že popri „nás starších historikoch“ sa tomuto výskumu venujú aj mnohí kolegovia z mladšej generácie, ako je napríklad E. Hrabovcová, R. Letz, V. Judák, I. Petránsky, J. Haľko, P. Šturák, J. Šimulčík a ďalší.

Vaším zaujímavým počínom je *Príručný slovník kresťanstva* (2003). Obsahuje asi 2 200 hesiel, je pokusom o priblíženie náboženskej terminológie laikom. Ide o konkrétne naplnenie vášho princípu kresťanského porozumenia, ktoré je badateľné aj v ostatných prácach?

Príručný slovník kresťanstva vznikol z potreby dať do rúk slovenského čitateľa príručku, v ktorej nájde v krátkosti vysvetlenie základné náboženské pojmy a termíny. Za štyridsať rokov totality vyšiel tohto druhu u nás iba *Malý teologický lexikón* (1977), ktorý však laikom nebol vôbec prístupný. V styku s ľuďmi, čítaním súčasnej tlače a sledovaním televízie som videl, aké plytké sú znalosti a aké obrovské nedostatky celkom jednoduchých poznatkov o bežných a základných

reáliách náboženského a duchovného života. Na popud viacerých priateľov som sa podujal na zostavenie tohto slovníka. Nebola to nijaká priekopnícka práca, jednoducho som zostavil slovník podľa vzoru moderných lexikónov v nemeckej, anglickej a talianskej reči. Slovník som prispôbil potrebám slovenského čitateľa a doplnil heslami, ktoré sú relevantné slovenskej realite. Po II. vatikánskom koncile katolícka cirkev prechádzala zmenami, ktoré v mnohých ohľadoch možno pokladať priam za revolučné. Ekumenizmus, nové chápanie úlohy laikov v živote cirkvi, liturgické reformy a iné prejavy koncilového *aggiornamenta* boli na Slovensku málo známe a nie vždy správne pochopené, a to nielen u veriacich, ale často aj medzi kňazmi. Bola to tým, že naša krajina bola železnou oponou izolovaná aj od pokoncilového vývoja v západnom svete. Mój slovník chcel aspoň v nepatrnej miere prispieť k odstráneniu týchto nedostatkov.

Generácia, ktorá zažila prvú Slovenskú republiku, pomaly vymiera. O situácii v jej poznaní ste sa vyjadrili: „Naším neprajníkom sa podarilo vyrobiť strážiake nacionalizmu a my sa ho zbalelo bojíme.“ Čo robiť, aby nielen Vnukovi vnuci či pravníci pravdivo poznali svoju minulosť?

Máte pravdu, vymierame. Veď tí, čo v roku 1939 mali osemnásť rokov, sú dnes už 88-roční starci! My starneme, ale všeludské idey sú večne mladé, ba pravda sa rokmi niekedy omladzuje. Aby naši vnuci a pravníci pravdivo poznali svoju históriu, musí sa ona pravdivo podávať. Výhodiskovým kritériom musí byť nielen historická pravda, ale aj úcta k tradíciám, zohľadnenie okolností a vyhodnotenie udalostí – ako som už spomínal – spod zorného uhla národných záujmov. Keď prirodzeným cieľom každého národa je správa vlastných vecí vo vlastnom štáte, potom nemožno pokladať za zradu či zločineckú činnosť úsilie a skutky tých, čo za tento cieľ pracovali. Lebo keby toto mala byť zrada, čo je potom činnosť a úsilie tých, čo vývoju národa k samostatnosti prekážali, alebo dokonca pomáhali likvidovať vlastný štát? Veď to je taká ohavnosť, že na to niet ani primeraného slova v slovníku, pretože nič také sa v dejinách nijakého kultúrneho národa nevykytlo. Slovanmi nášho veľkého spisovateľa a mysliteľa J. C. Hronského, musíme urobiť všetko, čo je v našich silách, aby „história bola opäť históriou“.

1. S vnučkou Elizabeth v Austrálii
2. S arcibiskupom D. Hrušovským a Ing. J. Binderom
3. S manželkou Annou
4. S manželkou, dcérami a synmi

Rozhovor pripravil Pavol Hudík

Aj v roku 2009 prišli do Detvy krajanovia, tanečníci, speváci a hudobníci, aby si tu v rámci bohatého programu Folklorných slávností pod Poľanou oživilo vzťah ku krajine svojich predkov a prezentovali slovenské ľudové tradície, ktoré si ich predkovia odnášali do sveta ako vzácne kultúrne dedičstvo.

KRAJANIA V DETVE

44. ročník Folklorných slávností pod Poľanou
a 35. ročník Krajanskej nedele

Krajanov pozdravil podpredseda vlády SR Dušan Čaplovič. Zľava: L. Bartalská, V. Privarová, I. Kovačovič

V Detve sa tohto roku v samostatnom programe Krajanská nedeľa (názov je ustálený pre konanie vystúpenia počas slávností vždy v nedeľu) predstavili krajské folklórne súbory z deviatich krajín sveta (Česko, Francúzsko, Chorvátsko, Maďarsko, Poľsko, Rumunsko, Spojené štáty americké, Srbsko, Ukrajina) s celkovým počtom 250 účinkujúcich. Režisér a autor scenára programu Vlastimil Fabišík, umelecký vedúci Folklorného súboru Púčík z Brna z Českej republiky, nazval vystúpenie Pod Poľanou pri muzike, aby spontánnym prejavom v podobe tanca, hudby a spevu dal príležitosť mladým Slovákom predstaviť svoje umenie. Vystúpenie vyústilo do pestrofarebného kola krojovaných mladých chlapcov i dievčat, ktorí „krepčili“ za zvukov temperamentnej muziky, čo vyvolalo medzi divákmi obrovskú vlnu potlesku. Pre slovenskú mládež vo svete je účasť na detvianskom festivale veľkou príležitosťou spoznať svojich rodákov nielen zo Slovenska, ale aj z ďalších krajín, kde žijú Slováci. Je zároveň inšpiráciou pre ďalšie účinkovanie a v neposlednom rade aj motiváciou cíbiť si jazyk svojich predkov, ktorý sa stal v Detve dominantným dorozumievacím prostriedkom. V Detve majú mladí folklóristi príležitosť oboznámiť sa s folklórnym umením ďalších účinkujúcich súborov stredoslovenského regiónu, ktorí vystupujú v samostatných programoch. Počas tohoročných folklórnych slávností, ktoré sa konajú už štyridsaťštyri rokov vždy v druhý júlový víkend, organizátori pripravili 11 scénických programov s 1 500 účinkujúcimi, 13 sprievodných podujatí a 6 umelec-

kých a dokumentárnych výstav. Nevšedným zážitkom festivalu bolo vystúpenie folklórneho súboru Lúčnica s programom k 60. výročiu založenia súboru.

Tento ročník Folklorných slávností pod Poľanou bol pre našich krajanov o niečo slávnostnejší vďaka pripamätaniu si 35. jubilea účinkovania krajských folklórnych súborov v Detve. Je to už viac ako jedna generácia Slovákov, pre ktorých sa Detva stala miestom stretnutí všetkých milovníkov slovenského folklóru. Od roku 1974 v programe Krajanskej nedele účinkovalo okolo 3 000 tanečníkov, hudobníkov a spevákov, predstavilo sa tu do 150 folklórnych súborov zo 16 krajín sveta. Pohľad na stručnú štatistiku účinkovania krajanov v Detve nám dáva nádej, že Slováci vo svete majú perspektívu byť i ďalšie desaťročia šíriteľmi slovenského ľudového umenia a slovenskej kultúry vo svete. Veď nie je výnimkou, keď sa účinkovanie v súbore prenáša z generácie na generáciu, bok po boku tancuje v súbore otec so synom či dcérou a napokon aj celá rodina.

Možnosť vystúpiť v programe Krajanskej nedele sa stalo medzi folklórnymi súbormi Slovákov vo svete prestížnou záležitosťou. Každý, kto len raz zavítal do Detvy, túži sa sem opäť vrátiť, načerpať v krásnom horskom prostredí nové sily, nadchýňať sa krásou slovenských krojov, ale i nevyčerpatelnou studnicou tanečného a hudobného umenia Slovákov. Detva prijíma každý rok svojich rodných a svojou pohostinnosťou a organizačnými schopnosťami si podmaňuje mladých i tých skôr narodených.

Bohatý program pre účinkujúce slovenské súbory zo zahraničia počas folklórnych slávností v Detve, ktoré od roku 2006 organizačne i finančne zabezpečuje Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí, v tomto roku vyvrcholil po programe Krajanskej nedele na Zvolenskom zámku vo Zvolene. Za účasti podpredsedu vlády SR Dušana Čaploviča, poslancov Národnej rady SR, primátora mesta Detva Jána Šufliarskeho, podpredsedu Matice slovenskej Igora Kovačoviča, organizačného tímu slávností, ako aj ďalších vzácných hostí si ÚSZ uctil všetkých organizátorov, režisérov a choreografov zo Slovenska, ktorí sa pričínili o úspešnosť všetkých ročníkov Krajanskej nedele.

Ďakovné listy Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí zaslúžilým spoluvorcom programu detvianskeho festivalu a Krajanskej nedele, ako aj súborom, ktorí v tomto roku prezentovali svoju slovenskú komunitu z deviatich krajín sveta, osobne odovzdala jeho predsedníčka Vilma Privarová. Boli prejavom vďačnosti za spoluprácu a účinkovanie na tejto krásnej prehliadke slovenského ľudového umenia.

Jubileum Krajanskej nedele bolo príležitosťou pripomenúť si záslužnú prácu aj všetkých zakladateľov, choreografov a vedúcich slovenských folklórnych súborov vo svete, ktorí pripravovali a pripravujú súbory na vystúpenia. Aj vďaka ich obetavosti a láske k Slovensku, ktorú vstúpajú svojím mladým členom súborov, sú Slováci vo svete stále živou ratoľestou nášho národa.

Už neuveriteľných tridsaťpäť rokov sa v druhú júlovú nedeľu detviansky amfiteáter zaplnia tisíckami divákov z rôznych končín Slovenska i zahraničia, aby potleskom vzdali hold svojim rodákam, účinkujúcim v programe Krajanskej nedele. Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí, rovnako ako aj mesto Detva a organizátori Folklorných slávností pod Poľanou budú s nadšením vítať našich mladých potomkov Slovákov aj v ďalších rokoch. Už dnes sa tešíme na budúci 45. ročník tejto veľkolepej folklórnej manifestácie, ktorá je prejavom spolupatričnosti všetkých Slovákov žijúcich na Slovensku i vo svete.

Pripravila Ľubica Bartalská

Je sto a tisíc divov,
zázrak je veľmi opojný,
som dušou večne sivou,
nebudem nikdy spokojný.

Veci sú také čudné
a všetko uniká
jak tóna na poludnie
cez srdce básnika.

(fragment z básne
Dráma na počiatku
zo zbierky Hviezdy
a smútok)

Chalúpka rodná, drahá,
v srdci ťa ukrývam,
niet okrem teba blaha,
kde sa len podívam,
niet teploty, niet kvetov
ni spievajúcich krás,
dosť mi už piesní svetov,
dosť búrok týchto čias,
dosť letu divých húsov,
vyhnaných nevládou!
Chce sa mi dýchať úsok
chalúčky pod hoľou...

(Chalúpka rodná,
fragment)

Keď ma na jar roku 1996 pri príležitosti desiateho výročia Dilongovej smrti Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky požiadalo, aby Slovenský rozhlas pripravil slávnostný večer z jeho tvorby, potešil som sa i trochu zľakol. Pri tvorbe scenára som sa totiž vždy snažil oboznámiť s celým dielom autora, lenže v tomto prípade bolo prameňov k dispozícii málo, emigrantskú literatúru po štyri desaťročia tabuizovali a materiály, ktoré mi sprostredkovali priatelia, boli nedostačujúce. Je síce pravda, že už v roku 1990 uskutočnili v Univerzitnej knižnici v Bratislave výstavu o básnikovom živote a diele, v roku 1991 sa konal o Dilongovi vedecký seminár a vyšla prvá neveľká antológia „zakázanej“ literatúry *Biele miesta v slovenskej literatúre* (Slovenské pedagogické nakladateľstvo), v roku 1992 Matica slovenská vydala výber z básnikovej exilovej tvorby *Ja, Rudolf Dilong, trubadúr* (Peter Cabaďaj) s autorovou bibliografiou (Jozef M. Rydlo) a vydavateľstvo Serafín v tom istom roku sprístupnilo lyrické prózy *Rozjímania*, no predstava 111 či až 113 kníh poézie, prózy i drámy vyvolávala obavu, či to všetko dokážem zvládnuť. Dlhé popoludnia som vyesádal v Univerzitnej knižnici pohrúžený do Dilongových knižočiek a žasol, o čo bol slovenský čitateľ ukrátený, keď takáto hodnotná a rôznorodá tvorba bola pre neho nedostupná. Ohlas literárneho programu *Umrieť na lásku* pri verejnej rozhlasovej nahrávke i po vysielaní potvrdil, že Rudolf Dilong je básnik iskrivý, mnohorozmerný a že (osobitne v podaní skvelých slovenských recitátorov) napriek svojej neraz zložitej poetickej obrazovosti dokáže chytiť za srdce. I keď vraví o človeku, i keď akoby sa prihovárať Bohu. Dnes je slovenský čitateľ na tom o čosi lepšie. V rokoch 1997 – 1998 Ústav slovenskej literatúry Slovenskej akadémie vied vydal trojväzbovú antológiu *Čítame slovenskú literatúru* i s Dilongovými veršami, Imrich Kružliak pripravil výber z jeho poézie *Honolulu – pieseň labute* (Vydavateľstvo Spolku slovenských spisovateľov, 1998), v roku 2000 vo vydavateľstve Slovenský spisovateľ vyšla jeho reflexívno-meditatívna próza *Ruža Dagmar*, Dagmar Kotová pripravila na vydanie básnikovu životopisnú prózu *Mladost z očistca* (vydavateľstvo Petrus, 2001), no vzácné je najmä trojväzbové vydanie výberu z diela *Hviezdy a smútok, Cesty a stesky, Pieseň lásky* (2002), ktoré pripravil profesor Július Pašteka pre to isté vydavateľstvo. No Rudolfovi Dilongovi sme ešte všeličo – a tým aj sebe – dlžní.

Motto:
Kráša si pokalila oči,
keď ma uvidela -
ostal som naveky teplej.
Kráša je podobená,
ja nie som hladký v
tvári, ja som vranitý.

Od človeka k Bohu

Spomienka na básnika Rudolfa Dilonga

Narodil sa 1. augusta 1905 v Trstenej, kde na jeho počesť už vyše pol druha desaťročia organizujú recitačnú súťaž Dilongova Trstená. Vstúpil do františkánskej rehole, absolvoval teológiu, študoval aj na Filozofickej fakulte Univerzity Komenského v Bratislave. Od začiatku tridsiatych rokov minulého storočia písal v kláštorech prevažne prírodnú, náboženskú a intímnu lyriku (*Budúci ľudia*, 1931; *Slávne na holiach*, 1932; *Dýchajte, lazy!*, 1933). Od tradičnej poézie prešiel k experimentom, keď sa v rade zbierok vyrovnával s modernými európskymi prúdmi, osobitne s nadrealizmom a poetizmom (*Hviezdy a smútok*, *Helena nosí ľaliu*, 1934 – 1936; *Ja, svätý František*, *Mesto s ružou*, *Honolulu – pieseň labute*, 1938 – 1941; *Somnambul*, *Konvália*, 1941).

Dilong vstupoval do poézie ako živel. Je v ňom obraz života: optimizmus i pesimizmus, tanec medzi surrealizmom a symbolizmom, vitalizmom a mysticizmom. Je to najplodnejší moderný slovenský básnik.
Imrich Kružliak

Bol búrlivák v živote i v poézii, a nie vždy ho chápali. Odmietal, aby ho priradovali k surrealizmu, vzdorovito popieral svoju príslušnosť k slovenskej katolíckej moderne, hoci spolu s básnikom P. G. Hlbinom ju vlastne vydaním *Antológie mladej slovenskej poézie* založil. A jeho žiak i spolubývajúc v kláštorenej cele Svetoslav Veigl dodnes o sebe hrdo tvrdí, že je posledným príslušníkom tohto katolíckeho umeleckého združenia.

S oduševnením sa zapojil do budovania života v samostatnej Slovenskej republike. Prispieval tým, čo pokladal za najhodnotnejšie. Básnickým slovom. Ale aj slovom publicistickým. Písal aj o láske (*Môj muškát*, *Môj sen o láske*, obe v 1941). No i jeho poznamenala vojna, ktorú prežil ako poľný kurát na východnom fronte. Tu napísal národné orientované zbierky *Gardisti, na stráži!*; *Oslava rodu*; zbierky *Vojna*, *Ktosi ťa volá* a lyrizovanú autobiografiu *Zakliata mladost*. Prvý Dilongov román *Človek s láskou* vyšiel

v roku 1944 a poslednými knižnými publikáciami, ktoré Dilongovi vydali na Slovensku, sú dve básnické zbierky s výrečným názvom *Plač* (jeseň 1944) a *Moja krv* (jar 1945).

Zbierka *Moja krv*, zaključujúca Dilongovu tvorbu z prvej polovice štyridsiatych rokov, znela trúchlivými, kaजूcnymi tónmi. Naopak, jeho prvé povojnové zbierky sú satiricko-kritické, pretože sú inšpirované politickými udalosťami (zánik samostatného štátu) a politickými emóciami (návrat čechoslovakizmu, nástup komunizmov). Ide o zbierky z roku 1946 – *Súdení*, v ktorej sa vysmieva tým, čo rúcali vlastný štát a zrádzali národnú tradície (1946), *Daváj, daváj*, *Kumssty* a iné.

Július Pašteka

Dilong držal v jednej ruke pero a v druhej meč. Niekedy však rúbal perom a písal mečom...

Konštantín Čulen

V Dilongovom chápaní poézie bola oným kameňom mudrcov, ktorý rúca všetky múry a hrádze vystavané súčasnou spoločnosťou. Sklamany nenávisťou po vojne odišiel do emigrácie, no hneď sa zapojil do boja za obnovenie Slovenskej republiky. To bol jeho prvý a hlavný cieľ, pretože po šesťročnej skúsenosti vedel, že prvým predpokladom kultúrneho, náboženského, sociálneho a hospodárskeho rozvoja národa je štátna samostatnosť. Niet potom divu, že v krúžku odhodlaných a zapálených pracovníkov okolo Ďurčanského, z ktorých sa neskôr vytvoril Slovenský akčný výbor (SAV), nachádzame aj Rudolfa Dilonga. Neskôršie pracoval aj v Svetovom kongrese Slovákov.

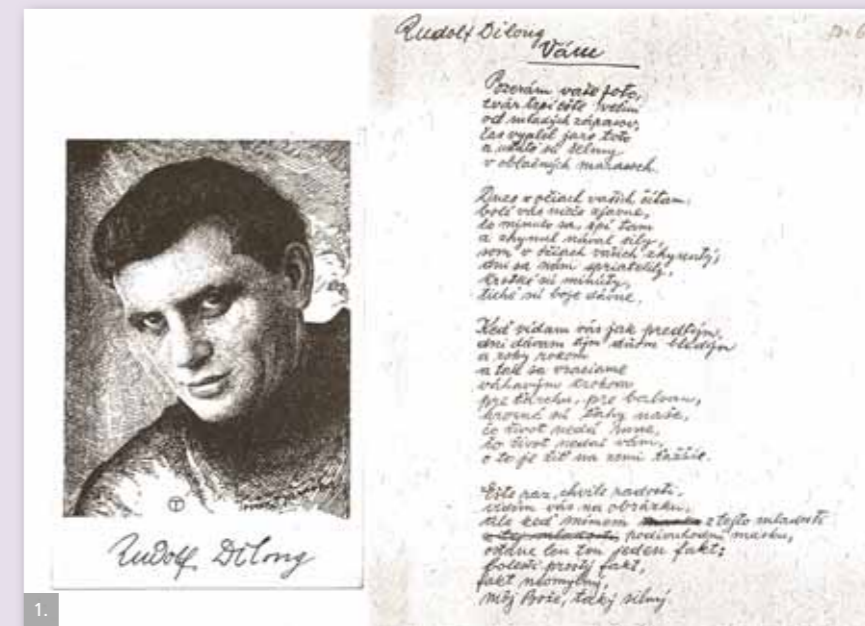
Jozef M. Rydlo

V zložitých podmienkach emigrácie intenzívne pokračoval vo vydávaní básnických zbierok, v ktorých sa odráža ťažký údel tvorcu a nostalgia za domovom (*Vlast' volá*, 1948; *Listy z emigrácie*, 1949; *Dialky bez domova*, 1950; *Balady*, 1953; *Bez slobody*, 1967; *Pod krížom*, 1967; *Srdce bije*, *Pod, nasleduj ma!*, 1979).

Rudolf Dilong v júli 1945 odišiel spolu s básnikmi Mikulášom Šprincom a Karolom Strmeňom do Talianska. Dilong odcestoval v roku 1947 do Argentíny, kde sa stal duchovným slovenských emigrantov vo františkánskom kláštore

iných publikácií a drám. Podstatná časť z nich je však na Slovensku viac-menej neznáma.“ Dilongovi súčasníci (J. E. Bor, J. Okál, J. M. Rydlo, S. Veigl a iní) spomínajú závažné udalosti i momentky z jeho dynamického života.

Napríklad o tom, že

- jeho františkánska cela bola zariadená s františkánskou prostotou. Väzni vo väznici mali akiste väčšie pohodlie ako on. Jediným prepychom bola vari kúpeľňa a starý pisací stroj;
- písal od rána od štvrtej do ôsmej, medzitým odslúžil svätú omšu. V modlitbách vždy spomínal na svoju minulosť: rodnú Oravu, zotročené Slovensko, front, vyhnanstvo, americkú spúšť, ženy, čo mal kedysi rád, a tri osoby: prezidenta-mučeníka Jozefa Tisa, básnika Laca Novomeského a „ružu“ Dagmar. Bolo to dojmavé i výrečné zároveň;
- kým niektoré jeho diela doma i vo svete vychádzali v náklade 1 000 exemplárov, viaceré exilové diela dosiahli náklad iba 50 kusov. Mnohé sa stratili, podaktoré zhoreli v Argentíne, iné tento večný nespokojenec spálil sám;
- keď v roku 1969 navštívil Slovensko a stretol sa s priateľmi, vyslovil túžbu, že by sa chcel vrátiť na Slovensko a tu zmrieť. Usúdil však, že okolnosti mu to nedovoľujú.

Najlepší znalec Dilongovho literárneho diela Ján Elen Bor v monografii *Rudolf Dilong, básnik stratenej slovenskej slobody* konštatoval, že „vzdialenosť od rodného prostredia iba prehľbuje jeho lásku k národu, cudzota a chlad argentinských pámp len pretepluje jeho vzťah k poézii“. Poetickú tvorbu zavŕšil zbierkami meditácií o zmysle ľudského života a o Bohu. Tak ako mnohí iní kresťanskí básnici videl zmysel svojho života predovšetkým v ceste k Bohu. Aj v tom bol vzorom viacerým našim básnikom (Svetoslavovi Veiglovi, Viliamovi Turčánymu, Milanovi Rúfusovi, Michalovi Chudovi a iným). Päť jeho posledných básní z roku 1986, roku jeho smrti, nesie názov *Pred nocou labuť spieva*. K nim patria aj verše *Na záver*:

*Osemdesiatka. Ďakujem Bohu
za krásne číslo.
Idem do neba.
Budem doma pri kúsku chleba.
A v ruke s nožom.
Chcem kráčať v mene Božom.*

Rudolf Dilong bol presvedčený, že moderný človek potrebuje modernú poéziu a že poslaním súčasného básnika je uspokojovať tieto potreby. Tomuto cieľu, Bohu a zmyslu národu podrobil celý svoj plodný život. Zomrel 7. apríla 1986 v Pittsburghu. Básnik Štefan Moravčík nazval Dilonga Božím básnikom. Je to pravda. I preto by mal žiť v našom vedomí i v našich srdciach.

Kolotoč

Žil raz v našich krajoch šťastných
jeden pán od hrncov masných,
od válovov a od hrantov,
nemiloval rebelantov,
nepomyslel na revoltu,
kolotočiar slávny bol tu,
pri remese nechcel sokov,
je už tomu osem rokov,
vtedy mal aj republiku,
chodil s ňou jak na voziku,
s kolotočom šiel po svete,
vravel všade: ľudia, viete,
ja som chýrnym verkliárom,
lež môj verkeľ vzal už parom,
teraz mám svoj kolotočik,
vydržim s ním ešte rôčik,
potom vezmi, čert, môj kočiar,
ja som Beneš – kolotočiar.

1. Rukopis a autoportrét Rudolfa Dilonga (perokresba)
2. So Svetoslavom Veiglom

Použité materiály: Archív literatúry a umenia SNK
Pripravil Pavol Hudík

ZO ŽIVOTA Slovákov vo svete

■ BELGICKO

9. 9. – Identita – Slovensko v Európe, konferencia spojená s bohoslužbou a stretnutím s médiami, Brusel

■ ČESKO

3. – 5. 7. – Na rynku v Bystřici, 7. medzinárodný folklórny festival, vystúpenia domácich i zahraničných súborov, Bystřice pod Hostýnem

19. 7. – Mimoriadny snem Obce Slovákov v Českej republike, Praha

7. – 9. 8. – Jánošíkov dukát 2009, 11. ročník medzinárodného festivalu slovenského folklóru v Českej republike, 9. ročník Majstrovstiev Valašského kráľovstva v mútení masla. Program slovenských folklórnych súborov, zahraničných folklórnych súborov, detských folklórnych súborov, tradičný sprievod a slávnostný galaprogram, Rožnov pod Radhoštěm

27. 8. – Spomienková plavba loďou po Vltave – pri príležitosti 65. výročia Slovenského národného povstania, konaná v rámci Dní slovenskej kultúry v ČR. Plavba je spojená s dokumentárnou výstavou Slovenské národné povstanie a účasť Čechov a kultúrnym programom, Praha

29. 8. – Partizánska vatra – pri príležitosti výročia Slovenského národného povstania, Sokolov

■ DÁNSKO

5. 9. – Stretnutie Slovákov žijúcich v Dánsku, posedenie spojené s ochutnávkou tradičnej slovenskej kuchyne, Kodaň

19. 9. – Jesenné stretnutie, posedenie spojené s premietaním krátkych filmov, ochutnávkou slovenského a dánskeho bieleho vína a ľudovou zábavou, Ballerup

■ CHORVÁTSKO

31. 7. – Oslavy 20. výročia priateľstva s folklórnym súborom Krnčianka z Krnče na Slovensku, Soľany

9. 8. – Dni Slovákov v Jelisavci, Večer korbáčikov, Jelisavec

29. 8. – 10. večer polesňakov, ktorého súčasťou bol kultúrno-umelecký program, Markovec

3. – 5. 9. – Dni slovenskej kultúry, ktorých súčasťou bola výstava Secesné sentencie – drotárstvo bez hraníc, prednášky, prezentácie a ukážky drotárstva spojené s predajom, ako aj kultúrnym programom: vystúpenie folklórnych súborov, divadelné predstavenie, Rijeka

■ KANADA

19. 7. – Slovenský deň, posedenie spojené s kultúrnym programom, Milton, Ontário

■ MAĎARSKO

4. 7. – Deň Slovákov v Maďarsku, ktorého súčasťou bolo odovzdávanie vyznamenaní Celoštátnej slovenskej samosprávy Za našu národnosť; tematický galaprogram regionálnych kultúrnych stredísk; výstava Šaranská bábika, kultúrny program s tanečnou zábavou, Dabaš-Šára

Nositelia vyznamenania Za našu národnosť:

František Križan – priekopník slovenského národnostného života; pôsobil ako kultúrny referent Demokratického zväzu Slovákov v Maďarsku, neskôr sa stal šéfredaktorom Ľudových novín, potom pracoval vo vydavateľstve Lapkiadó Vállalat

Katarína Völgyesiová Pribišánová – dlhoročná učiteľka v Lucine; venuje sa slovenskému verejnému životu, je podpredsedníčkou Slovenskej samosprávy Novohradskej župy a poslankyňou CSS, aktívne sa zapája aj do činnosti ZSM

Slovenské gymnázium, základná škola, materská škola a žiaci domov v Békešskej Čabe – tento rok oslávi 60. výročie svojej existencie; učiteľský zbor inicioval založenie Metodického pedagogického centra CSS, ako aj programu Nadácia pre nadaných; absolventi školy sú aktívni v spoločenskom živote Slovákov v Maďarsku

4. 7. – 12. pšeničný festival, spojený so žatevnou súťažou a zábavou, Čorváš

5. 7. – Folklórny deň v Pilíši, spojený s bohoslužbami a folklórnym programom, Santov

13. – 19. 7. – Prvá medzinárodná dielňa výtvarníkov, Kestúc

18. 7. – Obecné slávnosti pri príležitosti 15. výročia zmiešaného speváckeho zboru, Vágašská Huta

20. – 26. 7. – 15. biblický tábor Celoštátnej slovenskej samosprávy, ktorého súčasťou boli bohoslužby, prednášky, výlety, súťaže a biblické pásmo, Svätý Jur (Slovenská republika)

24. – 26. 7. – 9. svadobné gastronomické dni, ktorých súčasťou boli súťaže, prednáška, krojovaný sprievod, koncert a módna prehliadka, Čorváš

2. 8. – 43. novohradské národnostné stretnutie a 13. celoštátny folklórny festival Slovákov v Maďarsku, súčasťou ktorého bola okrem kultúrneho programu Nedľa na dedine a krojovaného sprievodu aj bohoslužba, Banka

15. – 16. 8. – 15. oroslánsky deň, spojený so súťažou vo varení na otvorenom ohni, súťažou o najkrajšiu predzáhradku, výstavou ovocia, zeleniny, ručných prác, detskými hrami a kultúrnym programom, Orosláň

15. – 16. 8. – Paprikový festival, spojený s výstavou, Veľký Bánhedeš

19. – 22. 8. – 9. komlóske dni a 7. medzinárodný festival dychoviek, Slovenský Komlós

21. 8. – Grassalkovichov národnostný deň, podujatie v znamení ečerskej svadby spojené s kultúrnym programom, Ečer

■ POLSKO

5. 7. – 14. ročník Spišskej vaty za účasti poľských a slovenských folklórnych súborov, Nedeca

12. 7. – 37. súťaž regionálnych jedál, spojená s kultúrnym programom, Łopuszna

■ RUMUNSKO

24. – 27. 9. – Cez Nadlak je..., 11. prehliadka sólistov slovenskej ľudovej piesne, ktorej súčasťou boli súťažné koncerty a galakonzert, Nadlak

■ SRBSKO

1. 7. – Vernisáž reštaurovaných a doteraz nezverejnených obrazov prvej vojvodinskej akademickej maliarky Zuzky Med-

vedovej pri príležitosti 20. výročia Galérie Zuzky Medvedovej, Petrovec

4. 7. – Pazovské kultúrne leto, otvorenie, Stará Pazova

5. 7. – Deň Selenče, oslavy 251. výročia založenia obce, Selenča

5. 7. – Cyrilo-metodský večierok, Petrovec

8. 7. – Multietnická identita Vojvodiny: skúšky 2007 – 2008, prezentácia publikácie vydanéj Helsinským výborom pre ľudské práva, Nový Sad

10. 7. – Deň Kulpína, oslavy spojené s prezentáciou knihy Významní Slováci v dejinách Kulpína od autorov S. Boldockého, V. Valentika, T. Radanova

11. 7. – Svadba voľakedy a dnes, medzinárodná prehliadka a výstava spojená s kultúrno-umeleckým programom, Kulpín

13. – 16. 7. – Letný zborový kemp, Petrovec

16. 7. – Literárne posedenie venované poetke a autorke literatúry pre deti Anne Dudášovej

16. 7. – Moja Kanada, vernisáž výstavy fotografií Ondreja Miháľa, Nový Sad

18. 7. – Správajte sa slušne, ste v maštali!, vernisáž výstavy kresleného humoru Samuela Arňaša-Aresa, Petrovec

19. 7. – Celovečerný umelecký program detského folklórného súboru Medovníček, Selenča

19. – 25. 7. – Vojlovické dožinkové oslavy, 15. ročník multikultúrnych a multietnických osláv spojených s výstavou výšiviek a ochutnávkou jedál starých mám, Vojlovica

20. – 31. 7. – Mestská oslava sv. Iľiju 2009, oslavy spojené s basketbalovým turnajom, šachovým turnajom, Pohárom Starej Pazovy v streľbe do hlinených holubov, prezentáciou knihy K. Verešovej: Ulice Starej Pazovy a koncertom Any Staničovej, Stará Pazova

22. 7. – 26. stretnutie pokonfirmačnej evanjelickej mládeže Báčskeho seniorátu, ktorého ústrednou témou bolo Prehľbovanie viery, Selenča

24. – 25. 7. – Kulpín fest 05, víkend venovaný koncertom populárnej hudby vojvodinských skupín, Kulpín

25. 7. – V aradáčskom šírom poli, festival zvykov a obyčaji, Aradáč

26. 7. – Meloniáda 2009, výstava melónov a dýň, súťaž vo varení kotlíkového gulášu, Silbaš

29. 7. – 3. 8. – Etnokult projekt 2009, medzinárodná výtvarnícka kolónia, Kovačica

31. 7. – Prezentácia knihy Vítazoslava Hronca Personálna autobiografia (1956 – 2005), Nový Sad

1. – 2. 8. – Predslávnostové dni v Kulpíne, spojené s monodramou Balada o škodlivosti tabaku, hudobným folklórnym programom, ľudovou veselnicou, výstavou o diele architekta M. M. Harminca, súťažou poľovníkov, šachovým turnajom, Kulpín

1. – 2. a 8. – 9. 8. – Budárske dni 2009, dedinská oslava spojená s bohoslužbami, koncertom populárnej hudby, futbalovým zápasom a súťažami, Slankamenské Vinohrady

2. – 8. 8. – Slovenské národné slávnosti, 48. prehliadka kultúrnych aktivít vojvodinských Slovákov, Petrovec

Súčasťou Slovenských národných slávností boli: **2. 8.** – Bohatstvo ľudového odevu dejinami, vernisáž výstavy Spolku petrovských žien, Petrovec

5. 8. – Dokument na moment, vernisáž výstavy fotografií Jána Špringela, Petrovec

6. 8. – Stretnutie študujúcej mládeže; Vernisáž výstavy insitného maliara Jána Žolnaja, Petrovec

7. 8. – Vernisáž 5. medzinárodnej filatelistickej výstavy na počesť 90. výročia SNS; Lesk mincí a odlesk doby, vernisáž numizmatickej výstavy Slavka Černiveca; Petrovské pohľady, vernisáž výstavy Združenia petrovských umelcov; Vernisáž výstavy olejomalieb Zuzky Medvedovej; Videl som život v čistej košeli, s výšivkou piesne, hudobno-poietické pásmo

pri príležitosti otvorenia SNS; Petrovec

8. 8. – Na jarmoku, stretnutie dolnozemskej Slovákov, slávnostné otvorenie prehliadky; súťaž vo varení zajačieho paprikáša; Stretnutie učiteľov; Prezentácia kníh slovenských autoriek a spolok žien z Hložian a Kovačice; Z čistého prameňa, galakonzert folklórnych súborov, Petrovec

9. 8. – Súťaž športových rybárov; Súťaž poľovníkov; Matičný šachový turnaj; Slávnostné bohoslužby; Pirátska odysea, predstavenie pre deti; Koncert duchovných piesní; V dedkovej záhrade, galakonzert detských folklórnych súborov; Kubo, divadelné predstavenie DK M. Babinku z Padiny

8. – 9. 8. – Deň Padiny, oslavy spojené s koncertmi populárnych skupín i folklórnych súborov, súťažami vo varení kotlíkového guláša a v pečení toriet, ako aj s ľudovou zábavou

12. 8. – Osobnosti vedy a techniky na Slovensku, výstava, Belehrad

30. 8. – Detská svadba, prehliadka svadobných zvykov pre deti, Kovačica

6. 9. – Posviacka novej slovenskej evanjelickej modlitebne, Bijeljina

11. – 13. 9. – Dni Adama Vereša, celocirkevné oslavy pri príležitosti 80. výročia ištálacie prvého slovenského dolnozemskeho biskupa, Stará Pazova

■ USA

6. – 8. 7. – 44. zlet Slovenského katolíckeho sokola, gymnastické a atletické zápomenie, Passaic, N. J.

11. 7. – Letný festival, venovaný 100. jubileu Rehole sv. Cyrila a Metoda, spojený s bohoslužbami, kultúrnym programom a predajom tradičných slovenských jedál, Danville, Pa

13. 7. – Slováci a Slovensko, vernisáž výstavy fotografií a rôznych dokumentov, Brooklyn, Ohio

23. 7. – dlhoročný šéf československého a slovenského vysielania Hlasu Ameriky Miroslav Dobrovodský náhle zomrel vo Washingtone. Uznávaný novinár a textár sa narodil 23. 8. 1939. Pracoval ako redaktor Života v Bratislave. Po roku 1968 emigroval na západ. Pôsobil na rôznych miestach v Kanade, neskôr odišiel do Washingtonu. V Hlase Ameriky začal pôsobiť v roku 1978. V redakcii prispieval pod pseudonymom Oravec.

26. 7. – Slovensko-americký deň, spojený s bohoslužbou, kultúrnym programom, Milwaukee, WI

2. 8. – Slovenský piknik, posedenie spojené so športovými aktivitami, Greenwich Point, CT

16. 8. – Katolícka púť do Marian Shrine, West Haverstraw, NY

22. 9. – 20. 10. – Slovenské insitné umenie zo Srbska. Kolekcia galérie Babka z Kovačice, New York

27. 9. – Festival slovenského dedičstva, spojený s bohoslužbami, kultúrnym programom a veselnicou, New Jersey

Vilma Prívarová na Slovenských národných slávnostiach v Báčskom Petrovci

Plagát Slovenské insitné umenie v New Yorku

Slovenská svadba v Kulpíne – mladomanžel v kroji

PUTOVANIE ZA POZNANÍM

Jubilejný 20. ročník

1.

Mestečko Spišské Podhradie je národnou kultúrnou pamiatkou a jednou zo slovenských pamiatok zapísaných do Zoznamu svetového kultúrneho dedičstva UNESCO. A práve tu bolo hlavné sídlo konania jubilejného 20. ročníka medzinárodného putovného poznávacieho tábora, ktorý zorganizoval Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí v dňoch 2. – 11. júla 2009. Zúčastnilo sa ho 40 stredoškôľakov – Slovákov žijúcich v zahraničí spolu s pedagogickým dozorom. Na Slovensko, do Bratislavy, kde ich privítala predsedníčka ÚSZZ Vilma Privarová a vedúca tábora Iveta Baloghová, pricestovali študenti z Gymnázia v Békešskej Čabe v Maďarsku, z Lycea J. G. Tajovského v Nadlaku v Rumunsku a študenti z Rakúska a USA. Účastníci z Gymnázia M. Pupina z Kovačice vo Vojvodine v Srbsku, z 21. školy v Užhorode na Ukrajine a z Francúzska prišli priamo do Spišského Podhradia.

Cieľom tohto tábora je umožniť mladým ľuďom spoznať určitú časť Slovenska, vytvoriť si k nemu citovú väzbu – navštevujeme kultúrne pamiatky: múzeá, galérie, kostoly, katedrály, hrady, zámky, spoznávame prírodné krásy, nikdy nechýba beseda s významnou osobnosťou kultúry. Nemenej dôležitým zámerom tábora je aj to, aby boli vzájomné kontakty mladých krajanov medzi sebou tesnejšie a aby si upevnili znalosti slovenského jazyka. Práve v tábore takéhoto typu, kde prídu z každej krajiny traja až šiesti študenti a jedna dospelá osoba, sú na to vhodné podmienky.

Prvýkrát bol tábor situovaný na východné Slovensko, na stredný Spiš, a veru bolo čo pozerieť i obdivovať. Ubytovaní sme boli v penzióne Podzáмок, z ktorého sme mali výhľad priamo na Spišský hrad. Takisto je národnou kultúrnou pamiatkou a jednou zo slovenských pamiatok Svetového kultúrneho dedičstva UNESCO, ako aj Spišská Kapitula, Levoča a Kostol Sv. Ducha v Žehre, ktoré sme navštívili.

Program tábora sa začal vzájomným spoznávaním a predstavením jednotlivých krajín, čomu sme venovali celé dopoludnie.

Naše prvé putovanie bolo nasmerované do metropoly Východoslovenského kraja, do Košíc. Privítal nás síce dážď, ale počas zaujímavého výkladu sprievodcu centrom mesta prestalo pršať. Navštívili sme Dóm sv. Alžbety, gotický arcibiskupský katedrál. Je to zároveň najväčší kostol na Slovensku. Múzeum voskových figurín sa nachádza už aj na Slovensku. Priamo v historickom centre Košíc nás čakalo 23 unikátnych figurín

osobností z histórie Slovenska. Prezreli sme si aj podzemný areál Dolnej brány.

Večer sme boli rozdelení do družstiev, jedno družstvo tvorili vedúci, a mohli sme sa venovať súťažiam, ktoré pre nás pripravoval Miro Macko. Bavila nás každá z nich: aj súťaž o Slovensku, aj logické hry, aj bleskové zoznámenie, aj Podhradie cross – našou úlohou bolo nájsť 20 údajov spojených s mestečkom a museli sme ho pobehať skrz-naskrz. Zistiť, aké predmety sa vyučujú na základnej umeleckej škole, aké plagáty sú na futbalovom štadióne, kedy je otvorený cintorín a podobne. Okrem súťaží sme mali dvakrát aj diskotéku. Spišský hrad patrí medzi najrozsiahlejšie hradné komplexy Európy a je najväčším hradom na Slovensku. Jeho rozloha je unikátna – viac ako 41 000 m². Cesta naň z nášho penziónu trvala necelú polhodinu za sústavného stúpania do kopca. Našou odmenou bola prehliadka hradieb i expozícií, krásne výhľady, historický šerm, možnosť navštíviť hradnú kuchyňu a ochutnať jedlá, ktoré v minulosti nechýbali na stoloch našich predkov, napr. vínne posúchy s príchutou cesnaku a medu podľa stredovekého receptu, alebo si vyrobiť vlastnú hlinenú nádobu, či vypočuť si keltskú hudbu. Všetci aktéri atrakcií mali dobové kostýmy. Hrad sa najviac z programu páčil aj Maxovi zo Schwchatu, mestečka blízko Viedne, ktorého zaujíma história a do táborov na Slovensko chodieval rád. Doma s mamou sa rozprávajú po slovensky.

Na tretí deň sme sa vydali do neďalekej obce Žehra, kde sme navštívili starobylý ranogotický Kostol Sv. Ducha. Pani správkynia nám mystickým spôsobom porozprávala o histórii i zaujímavostiach kostolníka. Dedinka je vzdialená 5 km od Podhradia, šli sme mierne členitým terénom a pre mnohých to bolo kondične náročné, takže sme popoludní oddychovali. V Levoči je najväčšie námestie v Európe so stredovekým tvarom obdĺžnika. Čakala nás tu prehliadka Levočskej radnice a Chrámu sv. Jakuba. Je to trojloďový kostol s mohutnou svätyňou. Po týchto kultúrnych dojmoch sme sa všetci osviežili zmrzlinou a pokračovali sme na Mariánsku horu, najstaršie pútnické miesto východného Slovenska.

Posledný deň strávený na „východe“ sme sa vybrali do Vysokých Tatier na Štrbské pleso. Náučným chodníkom v lese sme sa vydali na Popradské pleso, kde sme si chvíľu oddýchli, a pokračovali sme v ceste na Symbolický cintorín. Aj Elis z Užhorodu mala najkrajšie dojmy práve z Tatier. Chodí do

3.

4.

5.

slovenskej školy a jej rodičia majú slovenský pôvod. V tábore na Slovensku je prvýkrát, a prišla by ešte veľmi rada. V hlavnom meste Slovenska, v Bratislave, sme pobudli posledné dva dni nášho pobytu. Centrum Bratislavy nám spestrila sprievodkyňa svojím výkladom, popoludní nás čakala beseda s Jurajom Sarvašom, významným hercom, scenáristom, režisérom, recitátorom a pedagógom. Nezabudnuteľné dojmy máme aj z návštevy Prezidentského paláca – previedli nás celým sídlom prezidenta SR, ale aj zo starobylého hradu Devín. Na Slovensko by sa radi vrátili všetci, citujme slová Imeldy z Nadlaku: „Veľmi rada by som prišla na Slovensko do tábora takéhoto typu, lebo tento tábor sa mi páčil najviac zo všetkých táborov, v ktorých som bola, aj preto, lebo sme si našli kamarátov z rôznych krajín a všetci sú Slováci.“ Podľa vedúcej z USA Márie Cyprichovej z Los Angeles tábor splnil všetky funkcie, ktoré má: spoločenskú, zábavnú, kultúrnu, poznávaciu, športovú i výchovno-vzdelávaciu. Na záver uvádzame slová Pavla Rohárika, riaditeľa Gymnázia M. Pupina z Kovačice: „Bolo to úspešné podujatie, verím, že pre každého to bola nová a pekná skúsenosť. Krásne dojmy a pocity zo Slovenska ešte dlho budú pretrvávajúť v myslí. Ďakujeme za pozvanie, organizáciu a porozumenie.“

Rád vítam 20. ročník Putovania za poznáním, ktorý sme prvý raz pripravili pod názvom Čitateľský tábor 15-ročných krajanov ešte v roku 1990.

Na začiatku stála myšlienka pracovníkov Katedry knihovedy a vedeckých informácií Filozofickej fakulty Univerzity Komenského a ďalších dobrovoľných spolupracovníkov. Od roku 1999 podujatie vzal pod svoje ochranné krídla Dom zahraničných Slovákov. (Od roku 2006 je plným gestorom podujatia Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí – pozn. red.) Za tie roky navštívilo Slovensko niekoľko stovák mladých ľudí z Maďarska, Rumunska, z krajín bývalej Juhoslávie, z Ukrajiny, Poľska a Českej republiky, ktorí majú svoje korene na Slovensku. Pre mnohých to bol prvý kontakt s vlastnou ich predkov z druhej i tretej generácie pred nimi. Dnes prichádzajú už aj krajanovia zámoria, no, žiaľ, neprichádzajú tí, ktorí to na Slovensko majú bližšie, ale kontakt s ním by veľmi potrebovali – krajanovia z Poľska a z Chorvátska.

Tábor mal od začiatku kultúrno-poznávaci charakter. Svoj pohľad na svet, Slovensko, na literatúru a kultúru mladým krajanom v spoločných debatách predostrelí mnohí spisovatelia, herci a recitátori, režisér, výtvarníci, vysokoškolskí učitelia, knihovníci či iní kultúrni pracovníci. Zároveň z tých, ktorí boli pred pár rokmi účastníkmi tábora, dnes už vyrástli novinári, spisovatelia či básnici, ktorí vládnu slovenčinou lepšie ako mnohí Slováci, ktorí sa tu narodili a vyrástali. Niektorí odchovaní tábora neskôr študovali a pracovali na Slovensku. A niektorí sa vo svojej krajine angažujú v krajanom hnutí. To všetko je pre mňa dôkazom, že myšlienka krajanov tábora žije a že tých 20 rokov práce pre krajanov mládež malo a má zmysel.

Eugen Mešša
Eugen Mešša

6.

7. Pripravila Iveta Baloghová

Letná škola... cez prázdniny!?

Od 9. do 15. augusta 2009 usporiadal Úrad pre Slovákov žijúcich v zahraničí a Katedra žurnalistiky Filozofickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave prednášky, semináre a exkurzné ateliéry. Na jeho úvodnom slávnostnom stretnutí predsedníčka ÚSZZ Vilma Prívarová po svojom príhovore požiadala otvoriť VII. Letnú školu Dušana Čaploviča. Podpredseda vlády Slovenskej republiky s uznaním kvitoval záujem našich krajanov o nové poznatky profesionálneho novinárstva, o problematiku jazyka, kultúry a vzájomných kontaktov a dodal im so želaním úspešného pobytu aj guaráž do vlastnej novinárskej práce. Veď novinárky a novinári

Tak sa začudujú mnohí netušiac, že sa v horúcom auguste nájde niekto, kto má chuť a vôľu zasadiť do lavíc a naberáť vedomosti... Opak je pravdou. Už po siedmy raz otvorili v Bratislave Letnú školu žurnalistiky pre krajanov.

z piatich krajín (Chorvátsko, Srbsko, Švédsko, Rumunsko a Ukrajina) sa prihlásili najmä kvôli dobrému chýru Letnej školy a zaumienili si tiež bližšie poznať Slovensko. Niektorí z nich, predovšetkým tí mladší, po prvý raz navštívili krajinu svojich predkov. Svoj pozdrav a želanie úspešného vzdelávania sa im predniesol aj dekan Filozofickej fakulty UK Anton Eliáš. Zdôraznil pritom dôležitosť komunikácie ako významného prostriedku dorozumievania sa v Európe i vo svete a ne-

zabudol podotknúť, že slovo dokáže vzpružiť i potešiť, no má silu aj ublížiť a rozdeľovať. Želanie dobrej práce a bohatých zážitkov vyslovila na adresu mladých účastníkov a ich starších kolegov predsedníčka Slovenského syndikátu novinárov Zuzana Krútková.

Po slávnostnom otvorení sa vzápätí začala práca. Profesor Andrej Tušer „zapriahol“ do voza spravodajských povinností po svojej prednáške Spravodajstvo – chrbtová kosť novín, rozhlasu a televízie všetkých účastníkov. Teoretické poznatky sa začali meniť na praktický výsledok – všetci sa stali redaktormi ním naplánovaného týždenníka NAŠA TVORBA '09. Za jeho šéfredaktorku zvolili Vladimíru Dorčovou z Báčskeho Petrovca, aktívnu organizátorku slovenského novinárskeho života v Srbsku. Tá porozdeľovala úlohy, potrebné na splnenie zámeru „vydavateľov“ – na záver Letnej školy vydať aktuálny týždenník!

Popoludnie sa nieslo v znamení tvorivého ateliéru „Tlačová konferencia

– organizácia, otázky, výstupy“. Živé stretnutie viedla Eva Bachletová, PhD., ktorá zdôrazňovala účastníkom Letnej školy žurnalistiky dôležitosť kvalitnej prípravy na takéto podujatie, pričom dbala na úspech „tlačovky“. Veď tá je základom pre presné a dôsledné informovanie o aktuálnych udalostiach,

ktoré sú pre spoločnosť významné, teda aj dôležité. Podvečer sa po náročnom (a horúcom) dni „študenti“ stretli so Starým mestom. V jeho tienistých zákutiach sa dobre debatovalo o všetkom možnom. O ceste na Slovensko, o prvých dojmach z prednášok a praktickej tvorby. Pri zmrzline, dobrej káve i osviežujúcom pivku... A rotili sa aj prvé polemiky a návrhy. Včas ísť spať sa nechcelo nikomu – veď letná Bratislava ani spať veľmi nedá...

Utorok priniesol do práce a prednášok aktuálne zmeny. Docent Jozef Vatrál počas prednášky a praktických ukážok v téme Počítačová typografia pre novinárov zdôrazňoval dôležitosť kvalitnej práce s textom a jeho grafickými doplnkami. Sú totiž aj psychickým prostriedkom pri uputávaní čitateľovej pozornosti na obsah periodík. Za dôležité považujeme presnosť a vhodnú pestrosť pri tvorbe „obrazu“ slova v novinách. Prednáška dostala viac priestoru, ako bolo v pláne. Z Kancelárie prezidenta Slovenskej republiky prišla správa o posunutí termínu prijatia frekventantov Letnej školy o dve hodiny neskôr. „Pán prezident Ivan Gašparovič sa zúčastňuje mimoriadneho operatívneho zasadnutia vlády v súvislosti s bankovým nešťastím v Handlovej.“ Lakonický, stručný telefonát nám pripomenul nevyspytateľnosť života krajiny, ktorá existuje

a tvorí aj v neľahkých podmienkach dennej práce baníkov. Prijatie u hlavy štátu sa však konalo nielen podľa protokolu a jeho strohých regúl. Postupne sa z naplánovanej polhodiny stala takmer hodina. Prezident Ivan Gaš-

parovič vyslovil spokojnosť so snahou našich krajanov získavať čo najviac neskreslených informácií o Slovensku a rozširovať ich v domovine. Kvitoval s uznaním prácu Úradu pre Slovákov žijúcich v zahraničí a spomenúc si na svoje cesty do zahraničia, prisľúbil podporu snahám o vzdelávanie krajanov u nás. Všetkým sa prijatie u prezidenta republiky veľmi páčilo. I protokolárne prijatie a jeho punc vážnosti, i atmosféra stretnutia, ktorá pri záverečnom spoločnom fotografovaní bola doslova kolegiálna.

Popoludnie kráčalo k pätnástej hodine, keď novinárky a novinárov čakalo ďalšie dôležité stretnutie. Katedra žurnalistiky pozvala na besedu Slava Kalného, reportéra a spisovateľa, bývalého reportéra Smeny, mládežníckeho denníka šesťdesiatych rokov „minulého storočia“. Životná dráha S. Kalného bola neľahká. Taká, akou je aj novinárska práca, keď ju chce robiť dobre. Krajania – hlavne tí starší – jeho tvorbu možno poznali. Mladí poslucháči sa s ňou však zoznámili až na besede. Jeho slová o potrebe byť na mieste reportáže očitým svedkom a pátračom po presných informáciách a nevyvrátených faktoch vzbudili veľký záujem. Začali padať prvé otázky. Odpovede boli spovedou. Osobnou spovedou autora, ktorý

prežil neľahké časy druhej svetovej vojny i obdobie po auguste 1968. Jeho krédo: „Nevzdávať sa tvorby pre čitateľa ani za nič!“ isto zaujalo každého.

Utorok bol dlhý deň. V rýchlo nasadenom tempe sa pokračovalo aj neskoro popoludní. Od príchodu z Prezidentského paláca a počas stretnutia so Slavom Kalným totiž pršalo. Začalo sa to lejacom, a preto sa ateliérová téma – Detail a jeho úloha vo fotoreportáži magistra Tea Pasternáka konala v počítačovej miestnosti. Teória tvorby fotografie bola dokresľovaná premietaním názorných ukážok z praxe. „Detail je často najdôležitejšou súčasťou fotografie. Púta totiž čitateľa a diváka ku celku svojou neobvyklou hodnotou! Núti zamyslieť sa...“ Mnohí si tento citát istotne poznačili.

Streda bola už od prvej hodiny stredou stretnutí. Slovenské národné múzeum – inžinier Barát podáva informácie o rekonštrukcii budovy i muzeálnych zbierok a prináša perspektivy aj plán akcií SNM na rok 2009. V rucho úprav si stihneme pozrieť výstavu o hudbe národov sveta a presúvame sa do Univerzitnej knižnice. Tam nám riaditeľ PhDr. Dušan Lechner so šarmom jemu vlastným vysvetľuje históriu vzniku „Univerzity“ (ako ju familiárne nazývajú študenti) a nezabudnúc na občerstvenie – káva, fornetti i minerálka padnú vhod – nás uvedie do priestorov vynovenej, zrekonštruovanej budovy bývalého Uhorského snemu. Je ako chrám pisaného slova a elektronických prameňov múdrosti...

Popoludní nás privítala predsedníčka Slovenského syndikátu novinárov PhDr. Zuzana Krútková. Etika práce novinárov, súdne spory o pravdu a možnosti syndikátu brániť svojich členov pred útokmi byrokracie i politickými tlakmi – toť téma stretnutia! A je naozaj o čom debatovať. Potvrzuje to aj záujem o možnosti, aké má v dnešných hektických časoch

novinár „na voľnej nohe“, najmä ak sa ho nemá kto zastáť. Odpoveď: „Nech príde do našich radov – isto mu pomôžeme!“ Ešte pár užitočných návrhov a „tipov“ na rozlúčku a srdečný potlesk.

Štvrtok je zasvätený práci v teréne. S kamerou a fotoaparátom v Modre – to je téma celodennej ateliérovej – prepáčte! – plenérovej exkurzie. S profikamerou, za ktorou vidieť Dr. Zdenka Cho, nás víta o desiatej hodine dopoludnia Slovenská ľudová majolika, a. s. V stíchnutých dielňach – kedysi tam pracovalo vyše dvesto zamestnancov – nás vítajú tri majsterky a jeden majster. Majster sveta v točení na kruhu! Vôňa hlíny a ňou poznačená zástera, voda vo vedierku a elektromotorom poháňaný hrnčiarsky kruh. Obďaleč police plné na vypálenie čakajúcich váz, krčahov a čutor... Jedna „odvážna dolnozemska hrnčiarka“ (možno budúca) sa snaží na kruhu zmajstrovat vázu. Po dobrej štvrthodine sa vzdáva, ale majster jej pripomína, že sa to dá naučiť najskôr až za rok-dva. Prezentácia

práce na videu a kvalitná réžia filmu o Slovenskej ľudovej majolike pripomenula zašlú slávu práce, na ktorej konci je krčah a v ňom malokarpatský zlatý mok...

O hodinu nás privítalo Múzeum Ľudovíta Štúra a jeho šarmantná sprievodkyňa. Expozícia o živote a tvorbe slovenského politika, básnika, jazykovedca a novinára. Bola vskutku poučná. Kvalitne zostavený scenár a profesionálny výklad provokovali k otázkam. Keď sme končili svoju návštevu a išli sa s kyticou pokloniť k Štúrovmu pomníku na miestny cintorín, všetci účastníci si uvedomili, aké dôležité je vedieť o dejinách vývoja nášho jazyka, našej spisby a našej štátnosti...

Piatok sa začal po už tradičných raňajkách prijatím u generálneho riaditeľa Tlačovej agentúry Slovenskej republiky. Prijal nás Jaroslav Rezník a jeho spolupracovníci. Vo výškovej budove na 14. poschodí našich krajanov zaujal hneď v prvej chvíli perfektný výhľad na mesto s Dunajom, hradom a slnkom zaliatu Petržalku. Bola to symbolické, veď od zrodu Slovenskej republiky sprevádza TASR jej život už 16 rokov. Z bývalej ČSTK sa stala agentúra modernou inštitúciou najmä za posledné tri roky. Zoštíhla, prestala „žiť na dlh“ a rozšírila svoju klientelu. Aj vďaka moderným postupom nového vedenia. Nie nadarmo malo stretnutie pracovný názov Tlačová agentúra Slovenskej republiky – zdroj multimediálneho spravodajstva.

Po skončení návštevy sa začal finiš. Medzitým, než sme prišli do pracovne číslo 304 na katedre, docent Vatrál usilovne zbieral a redigoval dodané príspevky a čakal na tie, ktoré ešte „plávali“. Každú chvíľu sa ozývalo: „Tak kto ešte neodovzdal svoju prácu? Večer máte byť v gala a preberať vysvedčenia...!“ Takto naháňala šéfredaktorka Vladka oneskorencov. Na konci však bič dobre plieska. Vďaka docentovi Jozefovi Vatrálovi sa na dvore „U Pulitzera“ všetko stihlo. Predsedníčka ÚSZZ Vilma Prívarová, riaditeľ tlačového odboru Vladko Dobřík, duša organizovania všetkých potrebných akcií, profesor Andrej Tušer, docent Ján Sand a docent Jozef Vatrál slávnostne odovzdali vysvedčenia (certifikáty) účastníkom kurzu. Novinárkam a novinárom, ktorí radi prišli, mnoho videli a istotne budú aj na rok medzi tými, ktorí prídu na VIII. ročník Letnej školy žurnalistiky pre krajanov 2010!

1. V Univerzitnej knižnici
2. Beseda so Slavom Kalným
3. Prijatie u prezidenta SR
4. V modranskej Majolike
5. Pri hrobe Ľ. Štúra
6. Na návšteve v TASR

Pripravil Ján Sand

Ve Skalici na rínku...

Starobylé mesto Skalica leží v severozápadnom výbežku Chvojnickej pahorkatiny na hraniciach s Českou republikou. Skalica nie je síce svojou rozlohou a počtom obyvateľov veľká – patrí skôr k menším slovenským mestám, čo sa však týka počtu stavebných pamiatok, možno ju ich počtom smelo zaradiť k najväčším sídlam na Slovensku. Skalica môže za vysoký počet stavebných pamiatok vďačiť predovšetkým polohe v blízkosti hraníc s Českom a Rakúskom, keď sa práve tu stretali rôzne kultúrne smery zo západu a juhu. Dôležitú úlohu v ekonomickom a stavebnom rozvoji zohrala dobrá poloha mesta na križovatke obchodných ciest. Stavby, ktoré vznikali v predchádzajúcich storočiach, sa v meste zachovali dodnes.

Skalica ponúka možnosť obdivovať všetky známe stavebné slohy vrátane románskeho. Zástupcom tohto slohu je jedna z najstarších pamiatok na Slovensku Rotunda sv. Juraja, ktorá stojí na vyvýšenom kopci nad mestom a je symbolom mesta Skalica. Jednou z najkrajších stavieb v meste je secesná budova Domu kultúry, pôvodne Katolícky kruh. Táto secesná budova sa dodnes zachovala v pôvodnom stave iba s menšími úpravami. Pri zrode myšlienky jeho výstavby stál skalický rodák, národovec a lekár MUDr. Pavel Blaho, projekt spracoval architekt Dušan Jurkovič, ktorý sa inšpiroval ľudovým staviteľstvom. Charakter fasády dopĺňa mozaiková dekorácia s motívami kresieb od Mikoláša Aleša. Steny a oponu veľkej divadelnej sály zdobia maľby s figurálnou tematikou od Jozefa Uprku a Antoša Frolku. Táto divadelná sála bola v čase vzniku

najväčšou na Slovensku. V časti prvého poschodia sa nachádza stála expozícia Záhorského múzea, ktorého zakladateľom bol Pavel Blaho. Rodina Blahovcov má v meste dôležité miesto. Slávny operný spevák Janko Blaho, syn MUDr. Pavla Blaha, je významnou osobnosťou histórie slovenského kultúrneho života. Narodil sa 15. septembra 1901 v Skalici. Po maturite študoval právo na Karlovej univerzite v Prahe. Spev študoval súkromne u vtedajšej sólistky pražského Národného divadla Christíny Morfovej a u profesora Stevu v Miláne. Koncertoval na mnohých domácich i zahraničných javiskách a spieval s viacerými poprednými svetovými umelcami. Patril k najlepším interpretom slovenských ľudových piesní. Sám zozbieral a vydal 5 zväzkov záhoráckych pesničiek. V roku 1974 vyšla jeho kniha spomienok Ze skalického rínku. Janko

Blaho je jedným z najobľúbenejších interpretov svetovej i domácej hudobnej tvorby na Slovensku. Pochovaný je na cintoríne v Skalici. Významnou súčasťou charakteru Skalice je vinohradnícka tradícia, ktorá sa v meste datuje od 15. storočia.

Vinohradníci v Skalici založili podľa vzoru remeselníckych cechov Bratstvo sv. Urbana. Stovky vinohradov sú v chotároch, ktoré nesú historické mená, staré niekoľko storočí – Stará hora, Kraví hora, Žebráky, Darmovise... Drobná architektúra, ktorej tu nikto nepovie inak ako „búdy“, bola kedysi dávno vo vinohradoch stavaná na to, aby sa v nej spracovávalo víno a odkladalo náradie. Dodnes sa „búdy“ využívajú na oddych a stretnutia s priateľmi. Typickou odrodou, ktorá nechýba takmer v žiadnom vinohrade v Skalici, je Skalická frankovka. Výborné meno si získalo tiež červené víno s názvom Skalický rubín, ktoré je zmesou odrôd Frankovka modrá (70 %), Svätovavrinecké (20 %) a Modrý Portugal (10 %). Každý rok sa koncom novembra v Skalici koná slávnostné podujatie „Katerínske chutnání vín“ na počesť tohoročného mladého vínika

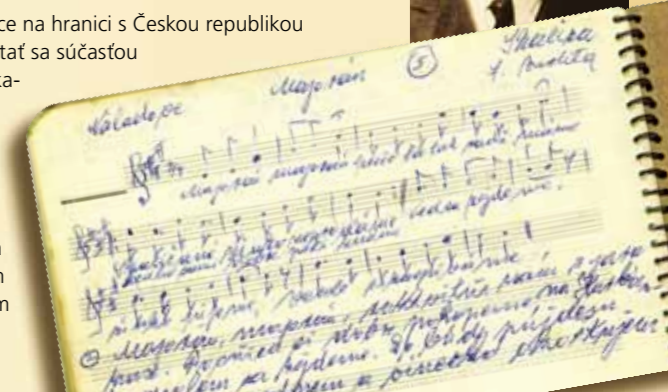
s ochutnávkou. Skalica sa okrem vína môže pochváliť výrobou sladkej špeciality Skalický trdelník, ktorý práve najlepšie chutí k červenému vínu. Skalický trdelník sa tu vyrába od 18. storočia tradičným spôsobom na otvorenom ohni. Recept naň priniesol do Skalice kuchár grófa Gvadányiho. Skalický trdelník je prvý potravinársky výrobok na Slovensku, ktorý získal ochranné zemepisné označenie riadne zaregistrované Európskou komisiou.

Pod vinohradmi oživa areál deväťjamkového golfového ihriska, ktorý ponúka svoje služby pre všetky vekové kategórie. Areál ponúka kompletne tréningové zázemie. Potrebné golfové vybavenie je možné si zapožičať priamo v areáli a naučiť sa hrať golf v prítomnosti profesionálneho trénera.

Janko Blaho bol prvý slovenský profesionálny operný spevák

Výhodná poloha Skalice na hranici s Českou republikou dala mestu možnosť stať sa súčasťou vodného diela Baťov kanál, ktoré dnes slúži ako turistická vodná cesta a ponúka plavbu motorovými člnami, osobnými loďami a hausbótmí. Skalica sa tak stala jediným slovenským prístavom na Baťovom kanáli.

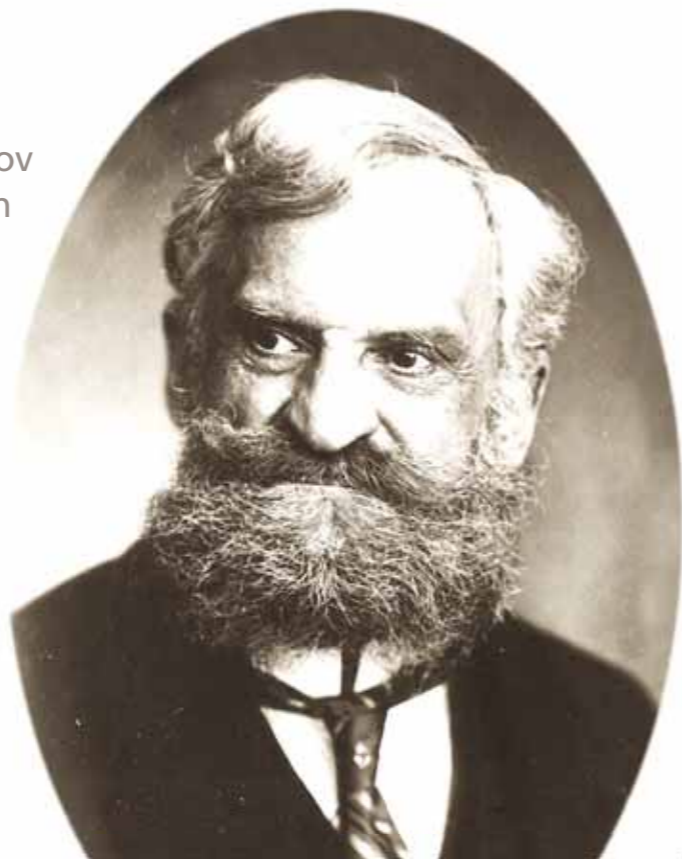

1. Blahovská izba v expozícii Záhorského múzea, pomenovaná po svojom zakladateľovi J. Blahovi
2. Skalický trdelník je sladkou pýchou Skalice
3. Celkový pohľad na námestie
4. Vodné dielo – Baťov kanál
5. Dom kultúry – Katolícky kruh – od architekta D. Jurkoviča bol významným centrom politického a kultúrneho života na Slovensku
6. Zrekonštruovaný areál okolo Rotundy sv. Juraja je oddychovou zónou mesta

„Zo starých hercov Urbánkových kusov vyrástlo nám niekoľko znamenitých ľudí verejného života vtedy, keď sa ešte len kde-tu hrávalo, zväčša po mestečkách. Dnes už pomaly nebude dediny, ktorú by kusy tieto nekyprili a nepoháňali do vzrastu.

Divadlo ťahá ľudí z úkrytu na svetlo, z domácností do obecného života, vychováva verejných činiteľov, formuje národnú dušu. Okrem autorov niekoľkých znárodnených piesní niet slovenského spisovateľa, ktorý by sa tak bol stal majetkom celého národa ako Ferko Urbánek.“

Ferko URBÁNEK
(1858 – 1934)

Kráľ ochotníckych javísk

Ferko Urbánek

Takto hodnotil Štefan Krčméry roku 1928 tvorbu dramatika Ferka Urbánka pri príležitosti jeho sedemdesiatich narodenín. Vyzdvihol mimoriadny divácky úspech jeho hier, veľký záujem ochotníkov ich inscenovať, na druhej strane však naznačil negatívny až pohrdavý vzťah oficiálnej kritiky k tomuto autorovi. Táto polarizácia trvala v roku 1928 už takmer štyridsať rokov a pretrváva v podstate až dodnes.

Ferko Urbánek sa narodil vo Vsetíne na Morave 31. júla 1858, niektoré pramene – a mnohí ich chybné preberajú – mylne uvádzajú, že Urbánek sa narodil o rok neskôr. Patril medzi žiakov matičného kláštorskoznievskeho gymnázia, kde získal nielen silné národné povedomie, ale aj vzťah k divadlu. Pôvodne pre spolužiakov pripravoval bábkové hry, sám si stružlíkal bábký a pripravoval kulisy.

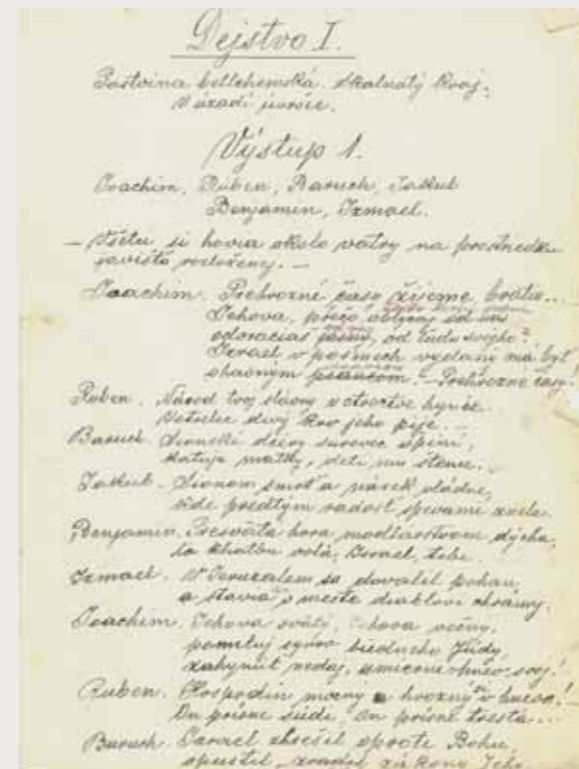
Urbánek po násilnom zatvorení gymnázia v Kláštore pod Znievom odišiel študovať do Ostrihomu, odkiaľ ho vylúčili pre národné čítanie, a tak prešiel študovať do Banskej Bystrice, ale štúdium pre chorobu nedokončil. V tomto čase Ferko Urbánek napísal hru Pokuta za hriech, ktorú uverejnil Bielek v II. ročníku Slovenských besiedok. Kritika hru hodnotila vcelku pozitívne, našťudovalo ju niekoľko ochotníckych súborov a obecenstvo ju s radosťou prijalo. Vtedy sa Ferko Urbánek natrvalo upísal dramatickému umeniu. Rozhodol sa

však nepísať náročné hry pre inteligenciu, ale naopak snažil sa čo najviac priblížiť prostému dedinskému človeku.

Ťažko presne určiť, koľko hier vlastne Ferko Urbánek napísal. V tom sa divadelní historici rozchádzajú. Niektorí uvádzajú, že ich bolo okolo šesťdesiat, ďalší tvrdia, že ich počet bol vyšší, pretože niektoré sa stratili. Napokon len nedávno sa našla veselohra *Svadobná cesta*. Knižne vyšlo 39 jeho hier. O jeho popularite medzi ochotníkmi svedčí aj údaj, ktorý uviedol roku 1928 Štefan Krčméry: „Len v jednom roku 1924 hrali sa kusy Ferka Urbánka šesťsto ráz. Päťdesiatdeväť ráz *Kamenný chodníček*, toľko i veselohra *Už sú všetci v jednom vreci*, päťdesiatštyri ráz *Strašidlo*, päťdesiatjeden ráz *Hrob lásky*, štyridsaťsedem ráz *Bludár*, štyridsať ráz *Škriatok*, tridsaťšesť ráz *Križ pod lipami*, tridsaťtri ráz *Rozmajrín*, tridsať ráz *Stridža spod hája* a potom ostatné.“

Táto štatistika zachytáva len uvedenie Urbánkových hier roku 1928 na Slovensku. Keďže tento autor bol veľmi obľúbený aj medzi zahraničnými Slovákami, počet jeho inscenovaných hier je určite vyšší.

Diváci i samotní ochotníci si obľúbili hry Ferka Urbánka, pretože sa im prihovárал jednoduchým ľudovým jazykom, nepoužíval zložité zápletky, odrážal problémy ubiedeného

ľudu, a čo bolo najpodstatnejšie, často konflikt vyústil do dobrého konca. V hrách využíval bohatý slovenský folklór. A najmä v čase maďarizačného útlaku posilňoval aj národné vedomie.

Urbánkove divadelné hry môžeme rozdeliť do niekoľkých skupín. Písal spoločenské komédie, tu patrí už spomínaná *Pokuta za hriech*, historické hry, napríklad *Bojom ku spáse*, vlastenecké hry, ako *Krvosavci o černojskej tragédii*, ale najväčšiu popularitu si získal ľudovými drámami, ako boli: *Stridža spod hája*, *Rozmajrín*, *Škriatok*, a ľudovými veselohrami *Kamenný chodníček* a *Strašidlo*. Urbánek bol mimoriadne plodným autorom, každý rok napísal aspoň jednu hru, niekedy aj viac. Obrazne povedané, ešte na smrteľnej posteli roku 1934 diktoval svojej sekretárke hru *Pytlákova žena*.

Ale Ferko Urbánek nebol len dramatik. Niekedy sa stretávame s jeho tvorbou a ani si to neuvedomujeme. Ferko Urbánek je totiž autorom asi 180 básní, ktoré sú roztratené po časopisoch. Keď ich zhudobnil Mikuláš Schneider-Trnavský, stali sa, napríklad *Keby som bol vtáčkom* alebo *Ružičky*, veľmi populárnymi a čoskoro zľudovali. Urbánkova báseň *Hoj, vlast moja* sa stala dokonca národnou hymnickou piesňou. Ako prišlo k spolupráci Urbánek – Schneider-Trnavský, o tom nám zanechal svedectvo hudobný skladateľ v knihe spomienok *Úsmevy a slzy*:

„Požiadal som nášho milého a populárneho spisovateľa baťka Ferka Urbánka, aby mi napísal niekoľko básniček pre školskú mládež, ktoré by som pre svoju učebnicu zhudobnil. Baťka Urbánek mojej žiadosti ochotne vyhovel a napísal mi pätnásť milučkých básniček v „prostonárodnom duchu“. Keď som potom s učebnicou na minis-

terstve nepochodil, zahodil som ju i s pesničkami do kúta ako prečítané noviny. Až ma raz dobrý priateľ nadporučík Vašek Pelikán, spevák barytonista, požiadal o nejaké novšie piesne; mal spievať na októbrovej slávnosti. Povedal som mu, že piesne, s ktorými by bol mohol vystúpiť pri takejto príležitosti, bohužiaľ, „na sklade“ nemám. – Mám tu, – dodal som, – iba nejaký drobizg, to sú však skromné pesničky, že sa s nimi nemôžeme postaviť pred slávnostné obecenstvo! Bol na ne zvedavý, a tak som odniekiaľ tie zahodené pesničky vyhrabal. Sadol som ku klavíru a Vašek, výborný spevák, spustil krásnym zamatovým barytónom: *Hoj, vlast moja!* Potom sme ich hrali jednu za druhou. Vašek zajasal: – Mikuláš, hovoríš, že s týmto nemôžeme vystúpiť. No veď uvidíš, čo to urobí! Dvadsaťo ôsmeho októbra sme vystúpili. Začali sme piesňou *Hoj, vlast moja*. Zožali sme nadšený potlesk, ktorý sa po každej ďalšej piesni stupňoval: *Ja som šuhaj z Trenčína, Keby som bol vtáčkom...* Keď sme predniesli *Ružičky*, obecenstvo nás nechcelo pustiť z pódia; museli sme pieseň opakovať znovu a znovu. Vašek ma objal (i ja jeho) a povedal mi: – Čo som ti s tým drobizgom predpovedal!?”

Najmä pieseň *Hoj, vlast moja* mala veľký úspech aj na ďalších vystúpeniach. V roku 1920 Mikuláš Schneider-Trnavský vydal cyklus piesní pod názvom *Zo srdca*. Titul prevzal z piesne *Hoj, vlast moja* (ty zem drahá, ja zo srdca ťa milujem). Čiže, táto známa hymnická pieseň vznikla náhodou, keby ju Vašek Pelikán nebol od skladateľa vyprosil, možno by ešte dnes ležala zabudnutá a neznáma v kúte.

Hoj, vlast moja,
ty drahá zem,
ja zo srdca
ťa milujem.
Chcem tvojím verným synom byť,
za blaha tvoje v práci žiť.
Hoj, vlast moja,
ty zemský raj,
ty krásna blaha,
večný si máj.
Chcem tvojím verným synom byť,
za spásu tvoju v práci žiť.
Hoj, vlast moja,
ty svätá zem,
celou dušou
ťa uctiť viem.
Chcem tvojím verným synom byť,
raz v lone tvojom sladko sniť.

Pokiaľ ide o dramatickú tvorbu Ferka Urbánka, aj napriek určitým pozitívnym stránkam, jeho hry poznačil čas. Napokon tvoril v čase, keď už slovenské divadlo malo v repertoári Záborského, Chalupkove či Palárikove diela, tvoril v čase, keď písali divadelné hry Tajovský, Jozef Hollý či Vladimír Hurban Vladimírov, ktorí ho po umeleckej stránke vysoko prevyšovali. Ale predsa ani jeden z uvedených dramatikov nenašiel taký kľúč k slovenskému divákovi či ochotníkovi ako práve Urbánek. Jeho diela sú šablónovité, sentimentálne i archaické, ale predsa majú vždy svojich obdivovateľov. Stále sú v repertoári mnohých ochotníckych súborov, medzi ktoré patria aj súbory Slovákov žijúcich v zahraničí. A položíme si ruku na srdce – v konkurencii rôznych pochybných televíznych seriálov, ktorým sme dennodenne vystavovaní, v umeleckej kvalite rozhodne nefahajú za kratší koniec.

Použitie materiály: Archív literatúry a umenia SNK

Pripravil Ján Bábik

LIPTOV – pohladenie čistou prírodou

Stráne s ovečkami, lesy, vrchy, údolia a prírodné zákutia... si ne jeden z nás odniesol so sebou v srdci do sveta. Sú dodnes rovnako čisté a milovaniahodné ako kedysi pred desaťročiami. Jánošíkov kraj je v jeseni odetý do nádherných zlatistých farieb, láka bohatou škálou turistických i cykloturistických trás, jaskyňami, termálnymi i liečivými vodami. Domáci aj zahraniční návštevníci Slovenska už dávno objavili jeho čaro, malebnú prírodu, bohatú históriu, kultúru i umenie. Popritom dnes ponúka aj jedinečný oddych, nezabudnuteľné zážitky a moderné wellnesové služby, doplnené prírodnými atrakciami, nezabúdajúc na jedinečnú chuť liptovských gastronomických špecialít. Nuž vychutnajte si Nízke Tatry a Západné Tatry, srdcu blízke liptovské mestá Liptovský Mikuláš a Ružomberok, zabavte sa v bazénoch Tatralandia, Bešeňovej, v Prírodných kúpeľoch Lúčky či v Liptovskom Jáne.

2.

3.

4.

5.

6.

7.

8.

9.

Liptov je súčasťou Žilinského samosprávneho kraja. Má nádhernú prírodu, množstvo kultúrnych pamiatok, ale aj rozvinutý priemysel a poľnohospodárstvo. Na jeho území sa snúbia viac ako kdekoľvek inde na Slovensku ľudové obyčaje, folklór a rázovitá ľudová architektúra s moderným dneškom. Osobitne na Liptove sú veľmi dobré podmienky pre rozvoj turizmu, na návštevníkov čaká veľké množstvo ubytovacích a reštauračných zariadení, medzi ktorými nechýbajú rázovité salaše a koliby s ponukou chutných krajových špecialít, ako sú bryndzové halušky a vřakovaké jedlá z ovčieho syra a jahňaciny.

LIPTOVSKÝ
MIKULÁŠ

LIPTOVSKÝ MIKULÁŠ

Je hospodárskym, kultúrnym a turistickým centrom regiónu Liptov. Nachádza sa v strede Liptovskej kotliny pri vodnej nádrži Liptovská Mara. Návštevníkom ponúka množstvo kultúrno-historických pamiatok – Kostol sv. Mikuláša, Múzeum Janka Kráľa, Synagógu, Liptovskú galériu P. M. Bohúňa, Centrum Kolomana Sokola, Slovenské múzeum ochrany prírody a jaskyniarstva, Liptovské múzeum a ďalšie. V blízkosti mesta sú známe lyžiarske turistické strediská Nízkyh a Západných Tatier - svetoznáme lyžiarske stredisko Jasná je od mesta vzdialené iba 12 km, termálne kúpaliská, vodná nádrž Liptovská Mara s majestátnym a starobylým Havránkom i unikátne jaskyne v blízkej Demänovskej doline. Súčasťou mesta je aj najväčší vodný areál zábavy a relaxu na Slovensku – Aquapark Tatralandia.

www.lmikulas.sk, www.tatralandia.sk

RUŽOMBEROK

RUŽOMBEROK – mesto ruží

Leží na sútoku dvoch riek – Váhu a Revúcej. Je centrom dolného Liptova a významným priemyselným, kultúrnym a športovým centrom Slovenska. Prvé mestské výsady získali jeho obyvatelia v r. 1318, v r. 1340 dostalo mesto kráľovskú výsadnú listinu od panovníka Karola Róberta. Mesto je bohaté na národné i kultúrne pamiatky vrátane pamiatkovej rezervácie ľudovej architektúry vo Vlkolínci, zapísanej v Zozname svetového kultúrneho dedičstva UNESCO. Medzi najznámejšie patrí Kostol sv. Ondreja, Mauzóleum A. Hlinku, Liptovské múzeum a Galéria Ľ. Fullu. Centrálna časť mesta je vyhlásená za pamiatkovú zónu. Dokonalý relax návštevníkom mesta ponúka blízky Thermal park Bešeňová.

www.ruzomberok.sk, www.besovanet.sk

1. Pohľad na Liptovskú Maru / 2. Ovečky v Žiarkej doline / 3. Liptovská Mara – pozostatky z kostola zo zatopenej obce Liptovská Mara / 4. Keltské pohrebisko Havránok / 5, 7. Mesto Liptovský Mikuláš – centrum / 6. Aquapark Tatralandia / 8. Budova mestského úradu v Ružomberku z roku 1897 / 9. Historické centrum v Ružomberku

Pripomíname si

Jozef CINCÍK

(3. 8. 1909 *Clopotia, Rumunsko* – 28. 1. 1992 *Danville, Pensylvánia, USA*) – výtvarník, ilustrátor, grafik, historik umenia, scénograf, redaktor, univerzitný profesor. Po návrate rodiny na Slovensko v r. 1914 navštevoval ľudovú školu v Kláštore pod Znievom a v Trnave, gymnázium v Lučenci a Karlovu univerzitu v Prahe, kde skončil právo. Od r. 1932 pôsobil v Matici slovenskej ako referent, neskôr tajomník Umeleckého odboru, riadil Štátny pamiatkový ústav pre stredné Slovensko a súčasne študoval filozofiu a dejiny umenia na Univerzite Komenského v Bratislave. Ilustroval knihy a publikácie, graficky upravoval matičné vydania, bol autorom návrhov slovenských poštových známok a podieľal sa na príprave slovenských bankoviek. Pričinil sa o vznik tlačiarne Neografia. Bol jedným zo zakladateľov Slovenského komorného divadla. Pôsobil ako umelecký poradca pri návrhoch scén a kostýmov vo Fričovom filme Jánošík, ale aj hier uvádzaných Slovenským spevokolom. Publikoval odborné štúdiá a monografie z oblasti histórie a umenia. V r. 1945 emigroval a usadil sa v USA, kde prednášal archeológiu a dejiny cirkevného umenia a neskôr pracoval ako samostatný výtvarník interiérov kostolov a cirkevných stavieb. Ide o približne 130 kostolov, kláštorov a kaplniek v USA, Kanade, ale i v Taliansku a Palestíne. V Clevelande bol spoluzakladateľom Slovenského ústavu (1952), kde sa významne angažoval ako plodný výtvarník, obetavý organizátor a vedec. Dlhé roky spolupracoval so štvrtročníkom pre slovenskú kultúru Most. Pochovaný je na Národnom cintoríne v Martine.

100. výročie narodenia

Ilja ČIČVÁK

(2. 8. 1939 *Rokytovec*) – spisovateľ, redaktor. Písať začal počas stredoškolských štúdií. Prispieval do viacerých novín, do rozhlasu i televízie a po skončení Vysoké školy ekonomickej začal pracovať ako redaktor. Časopisecky uverejnil literárny cestopis Jean, ja a krajina kráľa. V r. 1968 emigroval do Kanady, kde pokračoval v literárnej činnosti. Univerzita Britskej Kolumbie mu udelila akademickú hodnosť Master of Arts a londýnska univerzita priznala jeho výskumu doctoral standards. Dielo – romány: *Vyvolávanie slnka*, *Keď bohovia nemrú*, *Iná tvár človeka*; zbierky básní: *Slzy a bozky*, *Milovanie so sfingami*, *Lásky nikdy nespia*, *Básne za mrežami*. Je členom Únie kanadských spisovateľov, Únie slovenských spisovateľov a umelcov (Cleveland), Spolku slovenských spisovateľov.

70. výročie narodenia

Juraj ČOBANOV, vl. m. Anton Šoška

(7. 9. 1919 *Strážov, dnes mestská časť Žiliny*) – novinár, publicista. Na Slovensku bol vedúcim tlačového oddelenia Hlinkovej mládeže a redaktorom časopisov. V r. 1945 odchádza do emigrácie, do Nemecka, Francúzska, Belgicka, v r. 1949 do Austrálie. Je spoluzakladateľom Združenia austrálskych Slovákov, redaktorom časopisu *Slovenský štít*, viedol austrálsku

sku odbočku Slovenskej národnej rady v zahraničí. Prispieval do mnohých emigrantských časopisov poviedkami, fejtónmi, článkami.

90. výročie narodenia

Juraj HERZ

(4. 9. 1934 *Kežmarok*) – režisér, herec. Počas druhej svetovej vojny bol deportovaný do koncentračného tábora. Po skončení Umelecko-priemyselnej školy v Bratislave odišiel študovať réžiu a bábkoherectvo do Prahy na DAMU. V r. 1960 – 1961 pôsobil ako herec a režisér v pražskom divadle Semafor. Od r. 1961 pôsobil ako asistent, neskôr ako režisér v Prahe na Barrandove. V r. 1987 emigroval do Nemecka, kde točil najmä pre televíziu. Je členom Európskej filmovej akadémie. Filmografia (výber): *Keby tisíc klarinetov* (1964, herec), *Limonádový Joe alebo Kónská opera* (1964, herec), *Obchod na korze* (1965, herec), *Znamenie raka* (1967, réžia), *Krivajúci diabol* (1968, herec, réžia), *Spaľovač mŕtvol* (1968, réžia), *Sladké hry minulého leta* (1969, TV réžia) – ocenený Zlatou nymfou v Monte Carle, *Petrolejové lampy* (1971, réžia), *Morgiana* (1972, réžia), *Dievčatá z porcelánu* (1974, réžia), *Dievča na zabitie* (1975, réžia, herec), *Pacho, hybský zbojník* (1975, herec), *Deň pre moju lásku* (1976, réžia), *Deviate srdce* (1978, réžia), *Panna a netvor* (1978, réžia), *Krehké vzťahy* (1979, réžia), *Buldogy a čerešne* (1981, réžia, herec), *Upír z Feratu* (1981, réžia, herec), *Sladké starosti* (1984, réžia); v Nemecku: *Láska je silnejšia ako smrť* (1988, TV réžia), *Žabí kráľ* (1990, réžia), *Lanovka* (1991, réžia), *Hlúpa Augustína* (1993, réžia, herec), *Pasáž* (1996, réžia); v ČR: *Čierni baróni* (2004, TV seriál, réžia).

75. výročie narodenia

Jozef HORIČKA

(20. 7. 1909 *Rovno, Ukrajina* – 14. 12. 1975 *Košice*) – geodet, autor učebníc a pedagóg. Mal bohatú odbornú a expertnú činnosť pri úlohách v poľnohospodárstve, priemysle a stavebníctve. Pomáhal budovať Vysokú školu poľnohospodárskeho a lesného inžinierstva v Košiciach.

100. výročie narodenia

Vítazoslav HRONEC

(7. 8. 1944 *Pivnica, Srbsko*) – básnik, prozaik, literárny kritik a historik, redaktor, prekladateľ. Pracoval ako novinár v časopise *Hlas ľudu*, v r. 1973 – 1983 ako redaktor kníh a literárneho časopisu *Nový život*, v r. 1982 – 1989 a 1998 – 2004 bol jeho šéfredaktorom. V súčasnosti je šéfredaktorom knižných vydaní vo vydavateľstve *Obzor* v Novom Sade. Do literatúry vstúpil v 60. rokoch. Vo svojej tvorbe sa opieral o súčasnú slovenskú poéziu, najmä Jána Štacha, a o srbskú poéziu novosymbolistického zamerania s filozofickým podtextom. V próze sa priklonil k dekonštruktivistickým postupom a dôslednému uplatneniu postmodernej poetiky. Dielo (výber) – poézia: *Hviezdy, pobrežie* (1969), *Soľ*, ale *piesok* (1971), *Medzi dvoma*

ohňami (1977), *Hranica* (1981), *Ostrov*, *výber* (1982), *Mlynček na kávu* (1984, po srbsky), *Uhol posunu* (1987), *Podiel na jablku* (1990), *Prázdna streda* (2000); próza: *Prievan* (1976); *Pán vzduchu a kráľov syn* (1993), *Stretnutie s Minotaurom* (1997), *Plný ponor* (1999), *Amarna 1, 2* (2000); literárna kritika: *Za poetikou* (1979), *Svet básnického obrazu* (1988); *Generácia vo vlastnom tieni* (1990); bibliografia: *Bio-bibliografický súpis súčasných slovenských spisovateľov z Juhoslávie* (1990), *Personálna autobiografia /1956 – 2005/* (2009). Autor početných antológií a výberov slovenskej poézie, ktoré vyšli v slovenčine, srbcine a maďarčine.

65. výročie narodenia

Vladimír HURBAN VLADIMÍROV

značka VHV, vl. m. Vladimír Konštantín Hurban (4. 8. 1884 *Stará Pazova, Srbsko* – 28. 9. 1950 *tamže*) – evanjelický farár, učiteľ, dramatik. Po štúdiách na evanjelických teologických fakultách vo Viedni a Bratislave pôsobil ako učiteľ, kaplán a od r. 1914 farár v Starej Pazove. Vyvíjal intenzívnu ochotnícku činnosť. Život zobrazoval ako neustály boj prírodných, spoločenských a sociálnych protikladov. Dielo (výber) – próza: *Pazovské čítanie – zbierka poviedok* (1932); dramatická tvorba: *Záveje* (1913), *Milica Nikoličová* (1922), *S. O. S.* (1923), *Homo sapiens* (1924), *Zem* (1926), *Divé husi* (1933), *Zámka škripí* (1941). Jeho dielo je poznačené symbolistickou a expresionistickou poetikou.

125. výročie narodenia

Ján KANOC TOMKO

(15. 8. 1919 *Malčice* – 13. 7. 2000 *Montevideo, Uruguaj*) – krajaný pracovník. Do Uruguaja prišiel spolu s matkou za otcom. Člen a funkcionár Slovenského spolku v Montevideu. Od r. 1939 bol jeho tajomníkom, neskôr predsedom. Bol zakladajúcim členom Kruhu mládeže Slovenského spolku. Pričinil sa o zakúpenie prvého Slovenského domu v najkritickejších časoch, keď dostal Slovenský spolok výpoveď zo spolkových miestností. Po vyplatení domu a jeho vyprázdnení bol predaný a kúpený terajší poschodový dom blízko parlamentu.

90. výročie narodenia

Peter KLAS, vl. m. Ľudovít Kandra

(6. 7. 1904 *Banská Štiavnica* – 10. 9. 1993 *Kitcheren, ON, Kanada*) – spisovateľ, publicista, kultúrny pracovník. Po absolvovaní pedagogického štúdia pôsobil ako učiteľ. V r. 1945 emigroval do Rakúska, v r. 1949 do Kanady. V exile rozvíjal organizačnú činnosť najmä medzi slovenskými evanjelikmi a prispieval do krajankej tlače. Dielo: román *Satan proti Bohu* (v časopise *Slovenská obrana* v r. 1951 – 1952, knižne vyšiel v r. 1983); zbierka noviel *Na strome života* (1959); románová skladba *Svetlo pod halenou*. Je autorom vyše 200 noviel. Patrí k najproduktívnejším exilovým prozaikom.

105. výročie narodenia

Miloš KRNO

(9. 9. 1869 *Čerenčany* – 18. 5. 1917 *Nový Sad, Srbsko*) – národnokultúrny pracovník, právnik, novinár. Právo študoval v Pešti, ukončil ho v Štajerskom Hradci. Pôsobil ako advokát v Novom Sade. Známý bol ako obhajca dolnozemskej Slovákov, organizátor slovenského národného života a širiteľ osvety na Dolnej zemi. Z jeho iniciatívy vznikla Petrovská sporiteľňa, Slovenská banka v Novom Sade, Kysáčska banka

a Sedliacka banka v Kovačici. Spolu s Ľ. Mičátkom založil politicko-spoločenský mesačník *Dolnozemský Slováčok*. Bol jeho majiteľom a vydavateľom. Neskôr sa súčasťou mesačníka stala aj *Dolnozemska knižnica*, t. j. vydávanie kníh.

140. výročie narodenia

Ján LOYD

(20. 9. 1914 *Liptovský Mikuláš* – 4. 2. 1995 *Kematen, Rakúsko*) – kňaz, redaktor, prekladateľ. V r. 1945 emigroval do Rakúska. Tu pracoval v Slovenskej duchovnej službe, v r. 1951 – 1952 ako redaktor časopisu *Obzor*. Spolupracoval s RFE, BBC a od r. 1972 bol technickým redaktorom mesačníka *Horizont*. Spolupracoval na knižných vydaniach Slovenského ústavu sv. Cyrila a Metoda v Ríme, Kolégia sv. Pavla v Mníchove, SKS a RSKS. Knižne vydal niekoľko prekladov z nemeckej literatúry – *St. Andreas: Aischylos. Dva dialógy* (1968), *F. Braun: My sme utópia* (1972).

95. výročie narodenia

Štefan MARTINČEK

(17. 7. 1874 *Budatín* – 23. 11. 1959 *Titusville, USA*) – v r. 1899 začal vydávať prvé slovenské robotnícke noviny *Nová doba*. Od r. 1902 pôsobil v USA ako organizátor krajaného robotníckeho hnutia.

135. výročie narodenia

Jozef A. MIKUŠ

(3. 7. 1909 *Krivá* – 19. 5. 2005 *tamže*) – diplomat, politik, právnik, autor literatúry faktu, prozaik. Štúdium práva a politických vied absolvoval v Bratislave, Dijone a Innsbrucku. Počas štúdia bol činný v akademických spolkoch a medzinárodných študentských organizáciách. V r. 1935 vstúpil do služieb ministerstva zahraničia v Prahe a do diplomatických služieb. V r. 1939 – 1940 bol prvým tajomníkom veľvyslanectva v Ríme, neskôr chargé d'affaires v Madride. Po vojne bol uväznený. V r. 1948 emigroval do Francúzska, stal sa podpredsedom Slovenskej národnej rady v zahraničí, predsedom jej francúzskej odbočky, podpredsedom Komitétu pre slovenských utečencov. V r. 1952 odišiel do USA, kde najprv prešiel rozličnými zamestnaniami a od r. 1973 pôsobil na vysokých školách a univerzitách ako profesor európskych dejín a medzinárodného práva. Aktívne sa zapájal do organizovaného života politickej emigrácie, stal sa riaditeľom tlačovej kancelárie Slovenskej ligy vo Washingtone, kde predkladal pred najvyšším fórom Ameriky rôzne memorandá v prospech obhajoby slovenskej štátnosti. V emigrácii pokračoval v tvorivej práci, publikoval v mnohých emigrantských periodikách a v cudzojazyčných odborných časopisoch. V r. 1996 sa vrátil na Slovensko. Dielo (výber): *Slovensko – politická individualita v strednej Európe* (Paríž 1952, po francúzsky), *Traja slovenskí biskupi* (Passaic, NJ 1953, po anglicky), *Slovensko v dráme Európy /dejiny Slovenska 1918 – 1950/* (Paríž 1955, po franc.), *V kráľoch dediny* (Middletown 1968, po slovensky), *Rozdiely medzi Čechmi a Slováckmi* (Paríž 1970, po franc.), *Slovensko a Slováci* (Washington 1977, po angl.), *Pamäti slovenského diplomata* (Middletown 1978, po slovensky), *Čo po zastrášaní: Od politickej moci ku svetovému verejnemu poriadku* (New York 1988, po angl.). Je nositeľom Radu Izabely Katoľickej, udeleného španielskou vládou, a Pribinovoho kríža I. triedy za celoživotné dielo v oblasti boja Slovákov za štátnu samostatnosť, udeleného prezidentom SR.

100. výročie narodenia

Ján Šalamún PETIAN (PETÉNYI)

(30. 7. 1799 Ábelová – 5. 10. 1855 Budapešť, Maďarsko) – evanjelický farár, zakladateľ vedeckej faunistiky a ornitológie v Uhorsku, jeden z prvých propagátorov ochrany prírody. Evanjelické teologické štúdium skončil vo Viedni. Popri štúdiu si rozširoval aj zoológické vedomosti. Pôsobil ako evanjelický farár v Cinkote pri Pešti a zároveň pokračoval v štúdiu a spracúvaní tam žijúcich živočíchov. Po čase, keď už bol známym zoológom, opustil farársku službu a venoval sa vede. V r. 1834 bol prijatý za správcu zbierok zoológického oddelenia Národného múzea v Pešti. Bol členom vedeckej spoločnosti vo Viedni, v r. 1846 sa stal členom Akadémie vied Uhorska.

210. výročie narodenia

Anton POLÁK

(14. 8. 1919 Vrbové) – krajský pracovník. Jeho vysokoškolské štúdiá v Prahe prerušila vojna, na istý čas odišiel do Belgicka, kam v r. 1947 odišiel natrvalo. Tu začal spolupracovať s krajskými organizáciami a stal sa členom Slovenského oslobodzovacieho výboru. Zaslúžil sa o udržiavanie slovenského krajského života od r. 1942 až do súčasnosti, o propagáciu Slovenska a utužovanie slovensko-flámskych vzťahov. Založil Slovenský pomocný výbor, ktorý pomáhal emigrantom začleniť sa do spoločnosti, a založil aj Flámsko-slovenskú spoločnosť. Aktívne spolupracoval so Slovenskou katolíckou misiou. Je autorom viacerých brožúr o Slovensku a jeho osobnostiach. Je nositeľom Pamätnej medaily mesta Vrbové a zlatej medaily Kresťanského odborového hnutia v Belgicku.

90. výročie narodenia

Hugh David POLITZER

(31. 8. 1949 New York) – americký fyzik slovenského pôvodu, nositeľ Nobelovej ceny za fyziku (2004), ktorú získal spolu s D. Grossom a F. Wilczekom za objav asymptotickej voľnosti silných interakcií kvarkov a gluónov v rámci kvantovej chromodynamiky. Absolvent Michiganskej univerzity, neskôr Harvardovej univerzity, kde na konci štúdia zistil to, za čo mu o 30 rokov udelili Nobelovu cenu. V súčasnosti je profesorom teoretickej fyziky na Kalifornskom technologickom inštitúte.

60. výročie narodenia

Štefan PORÚBČAN, SJ

(5. 9. 1919 Šipkov – 3. 5. 1969 Innsbruck, Rakúsko) – kňaz, pedagóg, bibliista, novinár a prekladateľ. V r. 1940 odišiel študovať filozofiu a teológiu do Talianska. V r. 1948 bol vysvätený za kňaza, a pokračoval v štúdiu orientálnych jazykov a Svätého písma na Pápežskom biblickom inštitúte. V r. 1956 sa stal profesorom na Pápežskej teologickej fakulte v Neapole. Patril k najlepším bibliistom. Vypracoval nový preklad Nového zákona. Výsledky štúdií uverejňoval vo svetových odborných časopisoch, početné štúdie vydal knižne, medziiným aj Úvod do Písma svätého (1960).

90. výročie narodenia

Bohumil PUSKAILER

(2. 9. 1939 Bratislava) – zubný lekár a fotograf. Známy sa stal svojimi fotografickými reportážami, ktoré publikoval v rôznych slovenských periodikách. Spolupracoval najmä

s časopisom Život. V r. 1968 emigroval do Kanady, neskôr do Holandska a opäť sa vrátil na Slovensko. V emigrácii sa fotografii venoval len súkromne. V Holandsku získal ocenenie Zubár roka.

70. výročie narodenia

Karol SALVA

(11. 8. 1849 Liptovská Sielnica – 21. 1. 1913 Cleveland, USA) – evanjelický farár, spisovateľ, kníhtlačiar, vydavateľ a osvetový pracovník. Vo vlastnej tlačiarňi v Ružomberku tlačil ľudovýchovné a náboženské publikácie, kalendáre a diela slovenských spisovateľov. V r. 1909 odišiel do USA.

160. výročie narodenia

Andrej ŠOLTÝS

(28. 7. 1899 Mokroluh – 4. 10. 1981 Campo Grande, Brazília) – misionár. Noviciát vykonal v Radne v Slovinsku, kde študoval aj kresťanskú filozofiu. Teologické štúdiá skončil sčasti v slovinskej Lublane, sčasti v talianskom Turíne, kde bol aj vysvätený za kňaza. Od mladosti túžil stať sa misionárom. V r. 1935, kedy skončil bohoslovecké štúdiá, dostal list poslušnosti a odišiel do Brazílie. Tu pôsobil ako kaplán, neskôr kňaz v Campo Grande, Corumbá, Cuiabá. Vyučoval matematiku, latinčinu, prírodovedné predmety a venoval sa aj duchovnému vedeniu mládeže.

110. výročie narodenia

Anton ŠPYRKA

(14. 8. 1899 Veľká Lipnica, Poľsko – 1995) – tajomník, neskôr predseda miestnej organizácie poľských Slovákov v rodisku, od r. 1983 jej čestný predseda. Po 1. svetovej vojne odišiel za prácou na Žitný ostrov, kde ho zastihla správa o pripojení severnej časti Oravy k Poľsku. Koncom 2. svetovej vojny bol zatknutý a odvedený na nútené práce. Keď sa po troch rokoch vrátil, oravskí a spišskí Slováci práve aktívne vystupovali v prospech udržania si slovenskosti. Anton Špyrka bol spoluzakladateľom celoštátnej organizácie poľských Slovákov, podporoval ochotnícke divadlo a vyučovanie slovenčiny.

110. výročie narodenia

Jozef TALAFOUS

(6. 9. 1929 New York, USA – 12. 2. 2008 Tinton Falls, USA) – právnik, krajský pracovník. Vychovávaný bol v slovenskom duchu. Vyštudoval právo na Rutgerskej univerzite v New Brunswicku. Viac ako 50 rokov pôsobil ako advokát v Jersey City, kde bol aj právnym poradcom mesta a mestským sudcom. Mnoho rokov bol činný aj v Slovenskej lige v Amerike a vyše 10 rokov zastával funkciu jej 1. podpredsedu. V roku 1976 bol spoluzakladateľom Festivalu slovenského dedičstva v New Jersey, ktorý sa stal najväčším slovenským podujatím v Amerike. Skoro 25 rokov bol predsedom jeho organizačného výboru, sponzoroval zájazdy a vystúpenia mnohých slovenských umelcov, skupín a folklórnych súborov v Amerike. Funkcie zastával aj v Združení slovenských katolíkov. Bol veteránom kórejskej vojny a aktívnym členom a funkcionárom organizácie jej veteránov. Niekoľko rokov bol poradcom guvernérovo New Jersey pre etnické záležitosti. Je nositeľom mnohých vyznamenaní, medziiným vyznamenaní ministra kultúry SR Pocta Štefana Romana a amerického ocenenia Ellis Island Medal of Honor.

80. výročie narodenia

Peter TOPERCZER

(24. 7. 1944 Košice) – klavirista, pedagóg. Po štúdiách na Konzervatóriu v Košiciach odišiel do Prahy, kde v r. 1962 – 1971 študoval na Akadémii múzických umení. V r. 1972 – 1989 pôsobil ako sólista Slovenskej filharmónie a zároveň v r. 1978 – 1982 ako klavírny pedagóg na VŠMU v Bratislave. Od r. 1986 vyučuje na Akadémii múzických umení v Prahe a v r. 1999 – 2005 tu zastával funkciu rektora. V súčasnosti je dekanom Hudobnej fakulty AMU. Repertoár (výber): B. Bartók: Koncert pre dva klavíry a orchester; L. van Beethoven: Koncert pre klavír a orchester c mol č. 3 op. 37; P. I. Čajkovskij: Koncert pre klavír a orchester č. 1 b mol op. 23; F. Liszt: Koncert pre klavír a orchester Es dur č. 1, Dance macabre pre klavír a orchester; W. A. Mozart: Koncert pre klavír a orchester d mol KV 466, Koncert pre klavír a orchester c mol KV 491, Koncert pre klavír a orchester A dur KV 414; S. Prokofiev: Koncert pre klavír a orchester č. 5 F dur op. 55, Koncert pre klavír a orchester č. 4 B dur op. 53 (pre ľavú ruku), Koncert pre klavír a orchester č. 1 Des dur op. 10; S. Rachmaninov: Koncert pre klavír a orchester č. 4 g mol op. 40; M. Ravel: Koncert pre klavír a orchester G dur č. 1; J. Cikker, H. Domanský, A. Očenáš: Koncert pre klavír a orchester op. 20; T. Salva: Variácie RE MI MI RE LA – MI RE DO MI RE LA pre klavír; E. Suchoň: Rapsodická suita op. 20 ESD 87.

65. výročie narodenia

Vladimír VALENTÍK

(14. 9. 1959 Petrovec) – redaktor, pedagóg, výtvarný teoretik a kritik, autor monografií, zborníkov, kalendárov a katalógov, kurátor výstav, organizátor kultúrneho a spoločenského života vojvodinských Slovákov. Študoval na Filozofickej fakulte Belehradskej univerzity filozofiu a dejiny umenia. Externe spolupracoval so slovenskou redakciou novosadského rozhlasu a ako profesor filozofie pôsobil na Gymnáziu J. Kollára v Petrovci. V r. 1992 – 1995 pracoval ako organizátor kultúrnych aktivít, kustód Galérie Zuzky Medvedovej a novinár Rádia Petrovec. V r. 1996 – 2003 bol riaditeľom Domu kultúry v Petrovci, v r. 2003 – 2005 riaditeľom Slovenského vojvodinského divadla. Už od r. 1995 pôsobí ako redaktor v slovenskom vydavateľstve a tlačiarňi Kultúra v Petrovci, zároveň je aj zástupcom šéfredaktora magazínu Rovina a riaditeľom marketingu tlačiarne Kultúra. V r. 2006 sa stal riaditeľom vydavateľstva Kultúra. V súčasnosti pracuje ako riaditeľ Slovenského vydavateľského centra. V Národostnej rade slovenskej národnostnej menšiny v Srbsku je jej podpredsedom. Napísal viacero kníh z oblasti výtvarného umenia: Zuzka Medvedová. Výtvarné dielo (1997, spolu s J. Kišgecim); Desiat rokov práce Galérie Zuzky Medvedovej (1999); Svet kovačického insitného umenia (2003) – Svet kovačičke naivne umetnosti (2003) – The world of kovacicas naive art (2003); Karol Miloslav Lehotský (2004, spolu s L. Čánim); Z dejín výtvarného umenia vojvodinských Slovákov (2007); Selenča 1758 – 2008 (2008, zost.). Preložil učebnicu Výtvarná kultúra pre stredné školy a gymnáziá zo srbčiny do slovenčiny a vypracoval doplnky z dejín výtvarného umenia Slovákov v Srbsku pre učebnice výtvarnej kultúry pre vyššie triedy základnej školy a gymnáziá.

50. výročie narodenia

Rudolf VRBA, vl. m. Walter Rosenberg

(11. 9. 1924 Topolčany – 27. 3. 2006 Vancouver, Kanada)

– biochemik, farmakológ, redaktor. V mladosti zažil útrapy koncentračného tábora. Po vojne študoval v Prahe a venoval sa výskumu v odbore biochémie mozgu, rakovina. Dlhé roky pôsobil ako vedec v Izraeli, Anglicku, USA a Kanade. Od r. 1976 bol mimoriadnym profesorom farmakológie na Lekárskej fakulte Univerzity Britskej Kolumbie v kanadskom Vancouvri. Je autorom štúdií o rôznych aspektoch holokaustu. Vystupoval ako svedok v procesoch proti nacistom.

85. výročie narodenia

Ľudovít ŽELLO

(7. 8. 1809 Banská Bystrica – 21. 11. 1873 Kiskörös, Maďarsko) – básnik, pedagóg. Od r. 1829 bol pomocným učiteľom v Kostarcsi, v r. 1830 – 1834 učiteľom v Rákoskeresztúre (dnes súčasť Budapešti) a od r. 1834 až do svojej smrti pôsobil ako pedagóg v Kiskörösi. Počas štúdií začína písať verše v nemčine. Po prečítaní Kollárovej Slávy dcéry sa stáva horlivým Slovanom a svoje básne začína písať v češtine. Zapája sa do činnosti pešťbudínského Spolku milovníkov reči a literatúry slovenskej. Celá jeho tvorba je ovplyvnená dielami J. Kollára, J. Hollého a J. P. Šafárika. Dielo: Básne (1842), Pád Miliducha (1843, v češtine; 1862, v štúrovej slovenčine), Rastislav (1871 – 1875). V 70. rokoch uverejnil viaceré vlastenecky ladené básne. Popri básnickej tvorbe sa venoval aj numizmatike a bol vlastníkom cennej numizmatickej zbierky. V r. 1862 bol pešťbudínskymi Slovanmi vyznamenaný za epos Pád Miliducha strieborným kalichom s ruským a slovenským nápisom.

200. výročie narodenia

Mária ŽILÁKOVÁ

(21. 7. 1949 Veľký Bánhedeš, Maďarsko) – pedagogička, jazykovedkyňa. Vyštudovala slovenčinu, maďarčinu a češtinu na Univerzite L. Eötvösa v Budapešti. Je lingvistkou maďarčiny, slovenčiny, češtiny, slovinčiny. Vyučuje syntax, štylistiku, staroslovenčinu, dialektológiu, dejiny slovenského jazyka a etymológiu. Pôsobí ako docentka na Univerzite L. Eötvösa v Budapešti, ako hosťujúca lektorka a členka vedeckých rád na nitrianskej, komárňanskej a banskobystrickej univerzite. Skúma ľudový jazyk a zbiera spôsoby liečenia u Slovákov žijúcich v Maďarsku. Od r. 2009 je členkou Vedeckej rady Výskumného ústavu Slovákov v Maďarsku. Dielo (výber): Nárečie troch slovenských obcí v Bakonyi (1986), Špecifiká ľudového liečenia a jeho miesto v tradičnej kultúre Slovákov v Maďarsku (2000, uverejnené v Národopise Slovákov v Maďarsku), Dynamika jazyka Slovákov v Maďarsku (2004), Slovenčina v menšinovom prostredí (2004, spolu s A. Uhrinovou, zost.), Používanie slovenského jazyka v Békešskej župe (2005, spolu s A. Uhrinovou, zost.), Slovenský jazyk v Maďarsku. Bibliografia a štúdie I. a II. (2008, spolu s A. Uhrinovou, zost.).

60. výročie narodenia

Zahranická Matica slovenská

založená 30. 8. 1959 v Buenos Aires v Argentíne.

Podnet na jej zriadenie dal J. C. Hronský.

50. výročie vzniku

Združenie Slovákov vo Švajčiarsku

vzniklo v r. 1969. Je to jedna z najaktívnejších slovenských krajských organizácií v západnej Európe. Časopis Slovenské zvesti vychádza od vzniku združenia.

40. výročie vzniku

Pripravila Iveta Baloghová

Chlieb je základným každodenným pokrmom, ktorý oddávna predstavoval a dodnes predstavuje našu základnú obživu. Jeho nenahradiiteľnosť sa odrazila aj v jazyku v tých najrozmanitejších spojeniach, od jeho priameho významu až po jeho viaceré prenesené významy.

Chlieb náš každodenný

Vo frekventovaných spojeniach *mať (svoj) chlieb, mať (svoj) kus chleba* nadobúda výraz chlieb svoj prenesený význam ‚obživa, možnosť obživy‘, resp. ‚práca, zamestnanie‘. Práca je hlavným predpokladom zabezpečenia základných životných potrieb. Ak siahneme po klasike, nájdeme krásny doklad v básni Sama Chalupku Mor ho: „Máme pri vernej práci voždy svoj kus chleba“ (1866). Zložitý boj o získanie obživy v minulosti podčiarkujú v jednotlivých spojeniach zo staršieho obdobia vývinu nášho jazyka výrazy *ťažko, tvrdo, bolestný, trpký*, v pote tváre, napríklad *ťažko nadobúdať svoj chlieb, tvrdo bojovať o svoj chlieb, užívať svoj chlieb bolestný, jesť svoj trpký chlieb, užívať svoj chlieb v potu tváre*. Ďalšia obmena spojenia *hľadať svoj chlieb*, teda prácu, zamestnanie; odráža okolnosť, resp. situáciu ‚mimo domu‘. V staršom období išlo najmä o príznak von z dediny, z domu, preč, neskôr už išlo o spresnenie svetom, do sveta, do cudziny, najčastejšie do Ameriky v spojení so slovesami *hľadať, chodiť, putovať, plaviť sa*. Ďalšia zmena významu nastáva vtedy, keď pristupuje významový príznak, z dobrovoľnej podpory iných‘, najmä žobraním, napríklad *chodiť po žobravom chlebe*. Chlieb sa tým, že predstavoval zabezpečenie existenčného minima, základnú obživu, stal posvätným. Stal sa neoddeliteľnou súčasťou mnohých výrazov a spojení v náboženskej oblasti. Nazývali ho aj „Boží dar“. Už názov nášho príspevku je začiatkom základnej kresťanskej modlitby Otčenáš (Modlitba Pána), vyjadrujúcej okrem iného prosbu o základnú dennú potrebu v podobe chleba (chlieb náš každodenný daj nám dnes), pričom v náboženskom chápaní sa pod každodenným chlebom myslí nielen pokrm, ale aj nápoj a odev. Teda naozaj potreby, ktoré sú nevyhnutné na každý deň. Významový posun nastal aj vo výroku *Nielen chlebom je človek živý*. Pôvodný význam vyjadroval nielen telesné potreby, ale aj potreby duchovné v zmysle náboženskom, teda vieru, slovo Božie. Postupne sa tento náboženský význam zovšeobecnil a neskôr už išlo o dôležitosť duchovných hodnôt vôbec – popri telesných potrebách – napríklad aj o vzdelanie, kultúru a podobne. V súčasnom jazyku sa výrok *Nielen chle-*

bom je človek živý používa v prevažnej miere v posunutom, nenáboženskom zmysle. Ďalším spojením biblického pôvodu je spojenie *prišlo (príde) na lámanie chleba* s významom ‚nastala (nastane) rozhodujúca chvíľa, bolo (bude) sa treba rozhodnúť‘, ktoré naozaj pretrvalo veky. Pripomeňme si jeho pôvod. Ježiš Kristus pri poslednej večeri v predvečer svojej smrti (na Zelený štvrtok) vzal chlieb, lámal a dával ho svojim apoštolom so slovami: „Vezmite a jedzte, toto je moje telo.“ Potom vzal kalich vína, z ktorého im nalieval a pritom hovoril: „Vezmite a pite, toto je moja krv.“ Tu nadobúda výraz chlieb význam ‚Kristovo telo‘. Sám Ježiš hovorí: „Ja som chlieb života; kto prichádza ku mne, nikdy nebude hladovať.“ Výraz chlieb sa vyskytuje aj v mnohých prísloviach, napríklad *Kto do teba kameňom, ty do neho chlebom* (za zlé sa odpláť dobrým); *Reči sa vracia, chlieb sa je* (netreba všetko, čo sa povie, brať vážne); *Či chlieb ješ, toho pieseň spievaj* (kto ťa platí, tomu slúž). Na dobrú a bohatú úrodu, samozrejme, vplývalo počasie v priebehu celého roka. Naši predkovia zachytili svoje pozorovania v pranostikách. V januári je pranostika *Keď sa rok so zimou a snehom počína, sľubuje dosť chleba, ale málo vína*. Aprílová pranostika hovorí: *Keď je aprílové sucho a májové mokro, hospodár sýpku zasype až po okno*. Známa je májová pranostika *Studený máj, v stodole raj* a v júli už *Svätá Margita volá žencov do žita*. Ľudia si vždy vedeli uctiť dorábanie chleba, teda obilia. Po stáročia zachovávali obrad pri skončení žatvy, slávnosť po zbere úrody obilnín, dožinky. Dožinky sa pripravovali už v priebehu žatvy. Z prvého obilia sa časť narýchlo vymlátila a z múky sa upiekol „nový chlieb“ a iné jedlá v takom množstve, aby sa mohli nasýtiť všetci, nielen domáci, ale aj pozvaní hostia. Z najkrajších klasov uvili veniec, ktorý symbolizoval úrodnosť poľa. Sviatočne oblečení ženci a žnice v sprievode, na čele ktorého boli dievča a mládenec, prišli na dvor statku, kde dievča odovzdalo veniec majiteľovi. Dožinky sa končili hostinou a ľudovou veselnicou. Tento zvyk sa najmä v malokarpatskej oblasti zachováva dodnes.

Jana Skladaná

Autor maľby:
Július Jakobý
Práca pri studni. 1935
(zo zbierok SNG)

OKTÓBER – DECEMBER 2009

ÚSZZ INFORMUJE

Prezentácia k životnému jubileu profesora Jozefa Čongvu (Poľsko)
4. novembra o 17.00 hod., seminárna miestnosť Univerzitetnej knižnice, Klariská 5, Bratislava

Prezentácia literárnej tvorby Slovákov z Kovačice
12. novembra 2009 o 17.00 hod., seminárna miestnosť Univerzitetnej knižnice, Klariská 5, Bratislava

Výstava dizajnových fotografií Jaroslava Pechu (USA)
19. novembra 2009 o 17.00 hod., Átrium Slovenského rozhlasu, Bratislava

Bratislavské hudobné slávnosti budú opäť festivalom hviezd

BHS

Od 20. novembra do 6. decembra sa koná jubilejný 45. ročník Bratislavských hudobných slávností. Na 25 koncertoch sa predstavia umelci z 25 krajín.

Jubilejný festival je ročníkom návratov, ale aj prvenstiev. Z významných zahraničných orchestrov sa na BHS po prvý raz predstaví Orchestra dell'Accademia Nazionale di Santa Cecilia z Ríma či Philharmonia Orchestra z Londýna pod taktovkou Lorina Maazela, ktorý účinkoval na BHS v roku 1984. Príde Drážďanská filharmónia pod taktovkou Rafaela Frübecka de Burgos, ďalej orchestre a umelci z Maďarska, Francúzska, Česka, Kanady, Brazílie a ďalších krajín.

V súvislosti s tradíciou privítať reprezentanta predsedajúcej krajiny EÚ v čase konania festivalu, bude na BHS účinkovať Symfonický orchestr z Norrköpingu zo Švédska. Na 45. ročníku sa tentoraz výraznejšie predstavia interpreti a diela severských krajín – popri spomínanom švédskom orchestri aj fínsky orchestr z Lahti.

K bonbónikom BHS bude určite patriť klavírny recitál Poliaka Piotra Anderszewského. A k výnimočným večerom možno zaradiť aj účinkovanie španielskeho barokového orchestra Hesperion XXI na čele s renomovaným Jordi Savallom, označovaným za najväčšiu osobnosť v interpretácii starej hudby v súčasnosti.

Medzi skladateľov, ktorých okružle jubileá si pripomíname,

patriť Joseph Haydn (200 rokov od úmrtia). V slovenskej premiére zaznie v podaní ŠKO Žilina a Speváckeho zboru mesta Bratislavy Haydnova Missa Sanctae Caeciliae.

K zaujímavým koncertom bude patriť večer dedikovaný tvorbe slovenského skladateľa – bratislavského rodáka Johanna Nepomuka Hummela. Na programe koncertu budú diela, z ktorých niektoré boli len nedávno objavené v európskych archívoch

a zaznejú prakticky v novodobej premiére.

(Na koncerte sa predstavia umelci reprezentujúci tri krajiny, ktorých sa tematicky skladby večera dotýkajú – Slovensko, Francúzsko, Rakúsko.)

BHS sú festivalom otvoreným všetkým žánrom a tak v slovenskej premiére zaznie oratórium jedného z členov Beatles Paula McCartneyho pod názvom Ecce Cor Meum (Behold My Heart – Hľa, moje srdce).

Desaťročia zdobí BHS mladosť v podobe medzinárodnej tribúny mladých interpretov **New talent**

– **Cena Nadácie SPP**. Jej laureáti a víťazi sa za tie roky stali už renomovanými umelcami, a preto je táto súťaž odrazovým mostíkom na svetové koncertné pódia aj tento rok. Hlavnou hviezdou festivalu je operná diva **Edita Gruberová**, ktorá

sa predstaví na úvod festivalu – na koncertnom uvedení opery v. Belliniho Norma.

45. ročník BHS sa z dôvodu rekonštrukcie Reduty koná prevažne v historickej budove SND.

Výtvarné dielo
The Quartet 2009
vytvoril pre
tohtoročné BHS
Peter Pollág

Milí čitatelia, ak organizujete zaujímavé spoločenské či kultúrne podujatie a chcete naň pozvať aj Slovákov z ostatných krajín sveta, napíšte o ňom základné informácie na: vladimir.dobrik@usz.gov.sk.

NÁRODNÝ PORTÁL CESTOVNÉHO RUCHU SLOVENSKEJ REPUBLIKY

www.slovakia.travel

- praktické informácie
- články o Slovensku
- 5 jazykových mutácií
- informácie o atraktívnych miestach a aktivitách na Slovensku
- kontakty na poskytovateľov služieb v cestovnom ruchu
- mapa Slovenska v 6 rôznych mierkach
- 138 máp miest v mierke 1:10 000
- podujatia a produktové balíky
- fotografie o Slovensku
- zaujímavé tipy a novinky
- plánovač trasy
- počasie
- newsletter

... a mnoho ďalšieho

SLOVENSKO – krajina, v ktorej sa nestratíte!

"Slovakia.travel" je oficiálny centrálny propagačno-informačný systém cestovného ruchu (CR) Slovenska na internete, ktorého úlohou je propagovať Slovensko ako destináciu cestovného ruchu. Hlavným poslaním a prioritou tohto portálu je poskytovanie informácií a motivácia účastníkov cestovného ruchu. Portál je dostupný v piatich jazykových mutáciách: slovenčina, angličtina, nemčina, poľština a maďarčina.

Slovakia.travel je vstupnou bránou, ktorá vedie k informáciám o atraktívnych miestach a aktivitách, kontaktom na poskytovateľov ubytovania, stravovania a iných služieb dôležitých pre cestovný ruch, mapám, podujatiám, produktovým balíkom, fotografiám o Slovensku a k ďalším zaujímavým tipom a novinkám. Tým podporuje proces rozhodovania, výberu, plánovania a realizácie návštevy a pobytu na Slovensku.

Obsahuje viac ako 4 500 publikovaných entít, 4 000 obrázkov a fotografií, 138 máp miest v mierke 1:10 000 a mapu Slovenska v 6 rôznych mierkach. Tento rozsah pokrýva dôležité témy celoslovenského, regionálneho a lokálneho charakteru s ohľadom na všetky významné produkty cestovného ruchu Slovenska.

Prečo internetová adresa www.slovakia.travel?

Nový portál www.slovakia.travel má koncovku .travel – jedná sa o špeciálny typ internetovej domény, ktorá charakterizuje spojenie s cestovným ruchom. Spoločná filozofia prezentovania s koncovkou „travel“ vzišla z dielne Svetovej organizácie cestovného ruchu UNWTO. Doména „travel“ je vyhradená pre celý svet na oficiálnu prezentáciu jednotlivých krajín ako destinácií cestovného ruchu.

AHOJ NA SLOVENSKU!

